

Наукова економічна організація «Перспектива»

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ
ДО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ
ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ**

19 січня 2019 року

Частина II

м. Дніпро

УДК 330.3(063)

А 64

Аналіз сучасних підходів до ефективного використання потенціалу економіки країни: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 19 січня 2019 р.). – У 2-х частинах. – Дніпро: НО «Перспектива», 2019. – Ч. 2. – 92 с.

У збірнику представлені матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Аналіз сучасних підходів до ефективного використання потенціалу економіки країни». Розглядаються загальні питання економічної теорії, фінансів та страхування, банківської справи, міжнародної економіки, менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності.

Призначений для науковців, практиків, викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей, а також для широкого кола читачів.

УДК 330.3(063)

А 64

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників.

У збірнику максимально точно відображається орфографія і пунктуація, запропонована учасниками.

© Автори статей, 2019

© Наукова економічна організація «Перспектива», 2019

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИ БЕЗОПАСНОГО ТУРИЗМА
В ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

АРЕСТОВ С. В...... 5

ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ
ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗБИТКІВ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

КОЛМАКОВА В. М...... 8

СЕКЦІЯ 6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ
ТА ЇЇ ПЕРЕВАГИ ДЛЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

БОГОЯВЛЕНСЬКА Ю. В., ТКАЧУК В. О., КУЛКОВСЬКИЙ В. В. 12

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЗАЙНЯТОСТІ,
ЯК ІНСТИТУТ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ:
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ПРАКТИКА УКРАЇНИ

МІЩЕНКО С.О...... 14

НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЙОГО МІГРАЦІЯ

ПУГАЧ О. В., ФЕПА Д. В...... 18

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ БРЕНДИНГ
ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПОЗИЦІОНУВАННЯ РЕГІОНУ

СЕРГІЄНКО С. С...... 22

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ПРАЦІ
В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ НЕСТАНДАРТНИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ

ХИТРА О. В., ПОЛЩУК Л. М...... 24

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ УМОВ ПРАЦІ
НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

ХИТРА О. В., УЛИЦЬКА І. Є...... 29

СЕКЦІЯ 7. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОБЛІКУ ЩОДО ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ
В ОФІСІ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ДФС

ІВАЩЕНКО Є. Є...... 34

ЕТАПИ ВИНИКНЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ
В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

КНИШЕК О. О., СТУКАН В. С. 36

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

ЛАКТІОНОВ Г. В. 40

СУЧАСНІ БУХГАЛТЕРСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ

МОРОЗОВ О. І...... 43

НОВІ АСПЕКТИ В ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗА МСФЗ

ПРИЙМАК Н. В. 45

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

ФУРСА А. Ю...... 47

СЕКЦІЯ 8. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

РОЗВИТОК КОМІСІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ЯК МЕТОД ОБМЕЖЕННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ АРХІРЕЙСЬКА Н. В., ЧЕБАКОВА Є. А.	52
ОЦІНКА СТАНУ ДЕПОЗИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКІВ УКРАЇНИ БЕЗДІТКО Ю. М., ДРАГОЄВА В. В.	54
РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ І НЕДЕРЖАВНОЇ ФОРМ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ БЕЗКРОВНИЙ О. В., БАЗІЛЕВСЬКА А. М., КІРНОС Д. В.	58
КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО РОЗВИТКУ ВАЛЕНЮК Є. І., СУБОТІНА Г. О.	61
ПОДАТОК НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ КРІЗЬ ПРИЗМУ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРИВАТНИХ ТА СУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ЛУБКОВСЬКИЙ С. А.	65
КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ВИРШЕННЯ ЛЮТИЙ М. М.	69
ДІАГНОСТИКА СТАНУ І ТЕНДЕНЦІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ МИСКІН Ю. І.	73
ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: НАПРЯМИ ЗМІН ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД РАДЕЛИЦЬКИЙ Ю. О.	76
STRATEGY OF ADAPTATION OF UKRAINIAN TAX SYSTEM TO EUROPEAN STANDARDS TYSCHENKO V. F., SHIGOL F. A.	78
ПЕНСИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ В УКРАИНЕ: ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ ШИКИНА Н. А.	81
 СЕКЦІЯ 9. СТАТИСТИКА	
ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТУ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ БУРКІНА Н. В.	86

СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИ БЕЗОПАСНОГО ТУРИЗМА В ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

АРЕСТОВ С. В.

кандидат экономических наук,

доцент кафедры экономики природопользования

Одесский государственный экологический университет

г. Одесса, Украина

Определенная территориальная система имеет свои индивидуальные особенности, которые могут классифицироваться по различным признакам или выделяться как основные и дополнительные функции. Поэтому в нашем анализе рассматриваются территориальные системы, а именно районы Одесской области, выделяются их основные и дополнительные функции для дальнейшей оценки их полифункциональности и использования в туристической сфере.

Компонентная структура природно-ресурсного потенциала характеризует внутри- и межвидовые соотношения природных ресурсов (земельных, водных, лесных). Для анализа компонентной структуры туристического потенциала Одесской области целесообразно рассмотреть природно-ресурсный потенциал каждого административного района области как отдельной эколого-экономической территориальной системы для дальнейшей оценки их поле функциональности.

Во-первых необходимо рассмотреть все социальные, экономические и экологические показатели Одесской области.

Согласно статистическим данным Одесская область – приморский и пограничный регион Украины, расположенный на крайнем юго-западе страны. Общая площадь территории области составляет 33,3 тыс. км² (5,5% территории Украины). Она граничит на юге с Румынией, на западе – с. Молдовой, на севере с Винницкой и Кировоградской, на востоке – с. Николаевской областями Украины [1].

На юге Одесская область своей окраиной выходит к Черному морю. Длина морских и лиманных побережий от устья реки Дунай до Тилигульского лимана достигает 300 км. Одесская область является частью морского фасада Украины. Она расположена на пересечении важнейших международных водных путей.

Область относится к зоне интенсивного степного земледелия. Прибрежной частью она попадает в рекреационной зоны Северо-Западного Причерноморья, размещена недалеко от крупных промышленных регионов. Северная часть области расположена в лесостепной, а южная – в степной зоне.

Вместе с очень выгодным транспортно-географическим положением, Одесская область имеет благоприятные условия, в целом формируют высокий природно-ресурсный потенциал региона. Главное природное богатство области – ее земельные ресурсы, которые представлены преимущественно черноземными почвами с высоким естественным плодородием. В сочетании с теплым степным климатом они формируют высокий сельскохозяйственный потенциал региона. В области более 2200000 га. сельскохозяйственных угодий. На сегодняшний день сельскохозяйственная деятельность рассматривается как основная экономическая деятельность Одесской области, но целью этого исследования является обоснование того, что разнообразие компонентной структуры природного потенциала территории позволяет развивать различные функции территорий и использовать их поле функциональность для развития различных видов экономической деятельности, в частности туристической.

В низовьях р. Дунай, р. Днестр и лиманов, на морских побережьях и в шельфовой зоне расположены ценные и уникальные природные комплексы, водно-болотные угодья, экосистемы, которые формируют высокий биосферный потенциал региона, который имеет национальное, международное и глобальное значение.

Высокий рекреационный потенциал области создают теплый морской климат, лечебные грязи, минеральные воды, морские пляжи. Разнообразие природно-рекреационного потенциала области является основой для развития различных видов туристической деятельности, что обуславливает полифункциональность этих территорий в аспекте развития туризма.

Согласно статистическим данным [1] территория области по состоянию на 1 января 2015 разделена на 26 районов, 19 городов (в том числе 7 городов областного подчинения), 33 поселка городского типа и 1124 сельских населенных пунктов. На каждый квадратный километр территории приходится почти 72 человека. Одесская область является наименее заселенной областью в Украине. С одной стороны это позволяет использовать незаселенные территории для создания объектов туристической деятельности различных форм, с другой стороны такая ситуация говорит по низкой уровень трудоспособного населения в областных населенных пунктах. Именно поэтому очень актуально исследовать влияние использования земельного фонда районов Одесской области с оглядкой на полифункциональность этих территорий. Стратегически важным является создание туристической индустрии в области и именно

незаселенность и неосвоенность этих территорий позволяет разработки стратегий именно устойчивого развития эколого-экономических территориальных систем, так как создавать новые инфраструктурные объекты по стандартам устойчивого туризма намного экологически безопаснее и экономически выгоднее, чем превращать уже существующие объекты.

Анализ экономических показателей районов Одесской области. Согласно статистической информации из Статистического сборника «Города и районы Одесской области» 2015 года социально-экономическое положение районов Одесской области выглядит следующим образом. Объем продукции сельского хозяйства в 2014 году в области составил 11060800000 грн., что на 2,6% меньше, чем в 2013 году. Лидерами по объемам были Тарутинский (6,5% общего объема), Белгород-Днестровский (6,2%), Арцизский (6,1%) районы.

Согласно статистическим данным [1] розничный товарооборот предприятий за 2014 уменьшился на 9,2% и составил 31383400000 грн. Наибольших темпов роста этого показателя достигнуто в Овидиопольском (на 59,9%), Фрунзенском (на 15,7%) и Измаильском районах (на 14,5%).

Финансовый результат крупных и средних предприятий до налогообложения (сальдо) по 2014 составил 29526,0 млн. грн. ущерба. Положительного финансового результата до налогообложения достигли предприятия Саратского (172300000 грн.), Кодимского (155500000 грн.), Татарбунарского (141500000 грн.) районов, г. Измаил (136600000 грн.), Тарутинского (97700000 грн.), Измаильского (98100000 грн.), Великомихайловского (82,0 млн. грн.), Ширяевского (69700000 грн.) Ананьевского (55,3 млн. грн.), Савранского (29300000 грн.), Ивановского (7500000 грн.), Николаевского (3200000 грн.) районов, г. Подольск (2100000 грн.) и г. Теплодар (1500000 грн.).

К компонентной структуре туристического потенциала районов, рассматриваются как полифункциональные территории (ПФТ) Одесской области в данном исследовании мы относим: группы показателей природно-ресурсного обеспечения ПФТ, группы показателей инфраструктурного и материально-технического обеспечения ПФТ, группы показателей экологической ситуации.

Согласно предложенному в разделе 1 группировка показателей природно-ресурсного потенциала определяем, основываясь на статистических данных [1] и данных официальных исследований [2], количественные и качественные показатели природно-ресурсного обеспечения по функциональным территориям Одесской области. К этим показателям мы относим: характеристику природно-климатических условий, площади ПФТ, площади земель, объемы разведанных запасов природно-рекреационных ресурсов.

Литература:

1. Міста та райони Одеської області у 2015 році : статист. зб. / за редакцією Т.В.Копилової; Державна служба статистики України, Головне управління статистики в Одеській області. – Одеса, 2016. – 272 с.
2. Климатические ресурсы Одесской области для устойчивого развития : науч.-практич. справочник / Государственная гидрометеорологическая служба Украины. – 2010. – 180 с.
3. Жаліло Я.А. Українська економіка сьогодні – досягнення, проблеми, перспективи / Я.А. Жаліло, Я.Б. Базилюк, Я.В. Белінська та ін. ; Національний ін-т стратегічних досліджень, Центр антикризових досліджень. – К. : НІСД, 2007. – 92 с.
4. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред В. Г. Герасименко. – Одеса : ОНЕУ, 2016. – 262 с.
5. Концепція Загальнодержавної програми розвитку заповідної справи на період до 2020 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 6. – Ст. 315
6. Теоретические основы рекреационной географии / отв. ред. В.С. Преображенский. – М. : Наука, 1975. – 245 с.
7. Нездойминов С.Г. Конкурентоспособность туристического региона / С.Г. Нездойминов // Institutionelle Grundlagen für die Funktionierung der Ökonomik unter den Bedingungen der Transformation: Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel. – Deutschland: Verlag SWG imex GmbH, 2014. – Vol. 2. – S. 46-50.
8. Черчик Л.М. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону; теорія, методологія, оцінка: монографія / Черчик Л.М., Коленда Н.В. – Луцьк : ЛНТУ, 2008. – 235 с.
9. Міщенко О.В. Концептуальна модель екотуристичного потенціалу природоохоронної території / О.В. Міщенко // Науковий вісник Волинського національного університету. Географічні науки : наук. журн. – Луцьк, 2008. – № 1. – С. 272-278.
10. Черчик Л.М. Формування та регулювання міжгалузевих зв'язків у рекреаційному комплексі регіону : монографія / Л.М. Черчик, І.П. Милько. – Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2012. – 312 с.
11. Gorina G. O. Activities of international organizations and associations in the travel & tourism industry / G. O. Gorina // Актуал. проблеми економіки. – 2015. – № 10. – С. 13-18.

ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗБИТКІВ ВІД ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ

КОЛМАКОВА В. М.

*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник*

*Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Сучасний зарубіжний досвід оцінювання збитків від забруднення довкілля характеризується різноманітністю підходів. Проте провідним трендом є орієнтація на превентивні заходи щодо недопущення збитків від негативних наслідків надзвичайних ситуацій (НС) техногенного характеру

та застосування екосистемного підходу, який ґрунтується на екосистемній цілісності та діалектичній єдності природокористування й суспільного розвитку. Тоді як в Україні сучасна система теоретико-методологічного й методичного забезпечення визначення заподіяних збитків унаслідок НС техногенного характеру є недосконалою через відсутність екосистемного підходу, що не дозволяє адекватно оцінити прямі та опосередковані збитки від забруднення довкілля.

Аналіз екологічної діяльності розвинутих європейських країн також свідчить про застосування строгого контролю рівнів концентрацій забруднювальних речовин та обсягів і якісних характеристик небезпечних викидів від окремих виробництв із метою оцінювання та відшкодування збитків, що завдаються довкіллю, у контексті реалізації Директиви ЄС «Про екологічну відповідальність» (2004/35/ЄС) [1]. Попри те, що зазначена директива не увійшла до екологічної частини Угоди про асоціацію України з ЄС (2014) [2], деякі її положення доцільно врахувати при розробці методологічних та методичних підходів до екосистемного оцінювання збитків від наслідків НС техногенного і природного характеру.

У цьому контексті зазначимо, що чинна «Методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру» (2002 р.) [3] наразі є застарілою як з наукової, так і з практичної позицій. Наприклад, згідно цієї Методики, передбачається проведення оцінки збитків від забруднення водних ресурсів (V_{ϕ}) як окремого локального збитку, що включає оцінку збитків від забруднення поверхневих і підземних вод та джерел, внутрішніх морських вод і територіальних морів. Відповідно до територіального поширення та обсягів заподіяних або очікуваних економічних збитків, кількості людей, які загинули, за класифікаційними ознаками для цього локального збитку Методикою визначено чотири рівні НС: державний, регіональний, місцевий та об'єктовий, які підлягають оцінюванню. Проте комплексно й екосистемно прямі та опосередковані збитки, які формуються в цілому на рівні водної системи, не оцінюються.

Отже, наразі ключовим завданням формування сучасної методології оцінювання збитків від забруднення водних ресурсів у результаті НС техногенного характеру є врахування екосистемних взаємозв'язків і взаємозалежностей виробництва, екологічних процесів та середовища життєдіяльності людини, які безпосередньо впливають на погіршення (знищення) екосистемних послуг води.

Водні ресурси є не лише надзвичайно вразливим, динамічним природним компонентом природного середовища, але й одночасно складною екосистемою, управління якою потребує переосмислення під кутом зору поглиблення сучасних процесів євроінтеграції та

децентралізації. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує реалізація принципу «забруднювач платить» інтегрованої басейнової моделі управління водними ресурсами, викладеного у Водній Рамковій Директиві ЄС 2000/60/ЄС [4].

Зауважимо, що найбільш ефективно зазначений принцип розкривається у процесі відшкодування втрат екосистемних послуг води, які припиняють надходити від конкретної водної екосистеми в результаті забруднення. Насамперед це стосується річкових систем і прояву збитків, що простежуються «вниз за течією» й можуть розподілятися нерівномірно на значних територіях. Втрати екосистемних послуг води через її забруднення можуть також проявлятися в порушеннях водного балансу, включаючи характеристики водозабору й водовідведення. Тому оцінювання збитків від забруднення водних ресурсів цілком об'єктивно має передбачати необхідність збереження рівноваги цілісної водної екосистеми, забезпечуючи єдність її окремих параметричних складових.

Основними складниками, що найбільш узагальнено визначають економічний збиток реципієнтам навколишнього середовища, є:

- додаткові витрати суспільства у зв'язку зі змінами у навколишньому середовищі;
- витрати на повернення навколишнього середовища у попередній стан;
- додаткові витрати майбутнього суспільства у зв'язку з безповоротною втратою частини дефіцитних природних ресурсів [5, с. 213].

Враховуючи вище зазначене, у методологічному плані при трактуванні збитку від забруднення водних ресурсів найбільш доречним є його визначення через матеріальні й фінансові втрати (прямі та опосередковані) у результаті зниження (втрат) екосистемних послуг води (біопродуктивності водних екосистем, споживчих властивостей води як природного ресурсу, порушення рекреаційної цінності акваторії тощо. Тоді у цьому контексті, оцінювання збитку від забруднення водних ресурсів можна параметризувати наступним чином, беручи до уваги також витрати на компенсацію ризику для здоров'я людей:

$$З = Вд + Вв + Vz + Вр, \quad (1)$$

де $Вд$ – додаткові витрати, пов'язані зі змінами якості води;

$Вв$ – витрати на відновлення водної екосистеми;

Vz – витрати на заміщення водних ресурсів у зв'язку із втратою (знищенням) частини екосистемних послуг води;

$Вр$ – витрати на компенсацію ризику для здоров'я людей.

Таким чином, наукові підходи до екосистемного оцінювання збитків від забруднення водних ресурсів у результаті НС техногенного характеру ґрунтуються на необхідності врахування взаємозв'язків і взаємо-

залежностей виробництва, екологічних процесів та середовища життєдіяльності людини, що передбачає розробку принципово нового екосистемного підходу до цієї проблеми в контексті сучасних євроінтеграційних викликів і процесів.

Література:

1. Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004L0035>.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру» № 175 від 15 лютого 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2002-п>.
4. Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про встановлення рамок діяльності. Співтовариства в галузі водної політики» від 23 жовтня 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_962.
5. Хлобистов Є. В. Екологічна безпека трансформаційної економіки / Є.В. Хлобистов / РВПС України НАН України / відп. ред. Дорогунцов С.І. – К.: Агентство «Чорнобильінтерінформ», 2004. – 336 с.

СЕКЦІЯ 6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТА ЇЇ ПЕРЕВАГИ ДЛЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

БОГОЯВЛЕНСЬКА Ю. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці*

ТКАЧУК В. О.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри управління персоналом та економіки праці*

КУЛІКОВСЬКИЙ В. В.

магістрант

*Житомирський державний технологічний університет
м. Житомир, Україна*

Сучасна система вищої освіти вимагає активного впровадження і застосування нових освітніх технологій, які зможуть забезпечити високу ефективність та якість підготовки студентів на вітчизняних або іноземних підприємствах. Серед них помітне місце займає модель дуальної освіти.

Дуальна форма навчання – це практико-орієнтоване навчання студентів на основі соціального партнерства, сторонами якого виступають університет, підприємство та самі студенти. Роль регулятора цих відносин за таких умов відводиться відповідним державним органам і громадським організаціям.

Така модель теоретично-практичного навчання спрямована на формування нової системи професійної підготовки студентів, що відбувається паралельно з основним навчанням. Окрім цього модель дуальної освіти дасть змогу підприємствам сформувати кадровий резерв на заміщення у майбутньому вільних робочих місць (вакансій) без значних затрат часу й коштів, що є досить позитивним фактором для ефективного функціонування підприємства.

Головною метою моделі дуальної освіти є приведення у відповідність чисельності студентів, яких навчає чи вже випустив вищий навчальний заклад, та запитів роботодавців щодо працевлаштування і практичної підготовки студентів (фахівців). На нашу думку, це допоможе зробити вищу освіту більш гнучкою, так як дасть можливість модернізувати навчальні програми. Головні завдання, які перед собою ставить дуальне навчання, наведено на рис. 1 [1].

Перевагою дуальної форми навчання є те, що студенти одержують необхідні теоретичні знання, практичні навички безпосередньо у ході їх експлуатації на робочих місцях у потенційного роботодавця. Таке поєднання теоретичних і практичних навичок робить модель дуальної освіти по-справжньому особливою. В результаті студенти здобувають кваліфікацію, орієнтовану на практику, і таким чином отримують більше шансів на успішне працевлаштування на місцевому ринку праці.

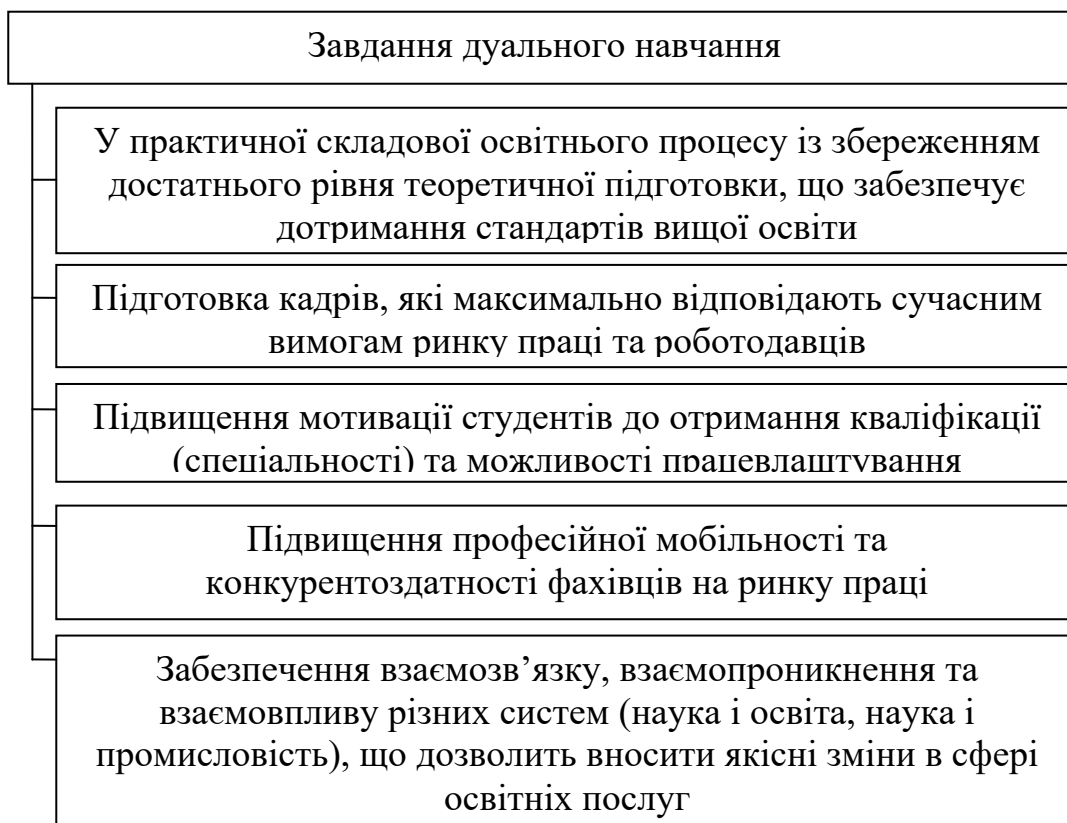


Рис. 1. Основні завдання дуального навчання

Отже, модель дуальної освіти спроможна позитивно вплинути на формування та ефективну діяльність підприємств і дати їм змогу заздалегідь підготувати кадри, яких вони потребують чи потребуватимуть в майбутньому.

Література:

1. Світайло Н. Досвід Німеччини в питанні реформування освіти: дуальна освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/omosvita/ss-62919443>. – Дата звертання 12.01.19.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЗАЙНЯТОСТІ, ЯК ІНСТИТУТ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ПРАКТИКА УКРАЇНИ

МІЩЕНКО С. О.

*аспірант Інституту підготовки кадрів
Державної служби зайнятості України,
заступник директора*

*Маріупольського міського центру зайнятості
м. Маріуполь, Донецька область, Україна*

В останні роки, в Україні чисельність зайнятого населення працездатного віку поступово скорочується. Так, зайняте населення працездатного віку у 2017 році було скорочено на 130,2 тис. осіб у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року. В свою чергу, чисельність безробітного населення в аналогічному періоді збільшено на 19,8 тис. осіб у 2017 році, та становило 1697,3 тис. осіб [3].

Державного регулювання зайнятості, в першу чергу передбачає формування ефективних інститутів ринку праці. Одним з найбільш значущих інститутів ринку праці, стають служби зайнятості, які покликані стати найважливішою частиною механізму його регулювання. З огляду на це важливим є дослідження інституціональних практик в сфері регулювання ринку праці західних країн, які можуть бути впроваджені в якості додаткових заходів у сфері зайнятості населення та спрямованих на зниження напруженості на ринках праці, як регіонів так і країни в цілому.

В західних країнах державна політика зайнятості передбачає розробку заходів сприяння зайнятості, реалізація яких здійснюється з урахуванням регіональної специфіки. Наприклад, США традиційно має досить високий рівень безробіття. Американська модель ринку праці характеризується децентралізацією законодавства про зайнятість, яке приймається кожним штатом окремо. Федеральна служба зайнятості, була створена відповідно до Закону Вагнера-Пейзера у 1933 році, та на сьогодні координує роботу розгалуженої мережі бірж праці по всій території США, здійснюючи реєстрацією безробітних, підбір вакансій, тестування претендентів на роботу для визначення їх кваліфікації, тощо [7, с. 220]. Таким чином рішення проблем, пов'язаних зі зниженням рівня безробіття здійснюється на місцевому рівні з безпосередньою участю роботодавців.

У Швеції державна служба зайнятості уповноважена Урядом та Парламентом виконувати різні завдання в області зайнятості. Так, Шведська державна служба зайнятості (Swedish Public Employment Service) діє на 68 регіональних ринках праці та надає послуги клієнтам різноманітними засобами: через мережі Інтернет, телефонні служби,

місцеві бюро. Стратегічним завданням служби зайнятості Швеції стає сприяння належному функціонуванню ринку праці шляхом збільшення ефективних послуг, щодо підбору шукачів роботи вільних вакансій, які би відповідали їх потребам [6, с. 7].

Регулювання спільного європейського ринку праці не носить жорсткого характеру. На рівні Європейського Союзу здійснюється координація програм зайнятості, які кожна країна обирає та створює самостійно. Таким чином формується загальноєвропейська стратегія зайнятості, здійснюється допомога окремим країнам, що недостатньо просуваються на шляху виконання стратегії. В останні часи, в рамках програми розвитку електронного уряду, у службах зайнятості почалось запровадження електронних послуг. Відповідно до цього державні служби зайнятості поетапно переводять на найпоширеніші програми, які забезпечать послуги для населення в режим он-лайн. У списку базових послуг служби зайнятості, які надаються в онлайн-режимі став пошук роботи для шукачів, інформація щодо допомоги по безробіттю, послуги роботодавцям щодо он-лайн звітності та оформлення підписки на тематичні та періодичні видання центру зайнятості [2, с. 53].

В системі міжнародного регулювання ринку праці значна роль належить Всесвітній асоціації державних служб зайнятості (World Association of Public Employment Services (WAPES)), яка була заснована в 1988 році державними службами зайнятості Канади, Франції, Німеччини, Нідерландів, Швеції та США разом з Міжнародною організацією праці (МОП). На сьогодні WAPES об'єднує служби зайнятості більше 85 країн світу, структура яких представлена у вигляді мережі територіальних відділень (регіональні, місцеві), які є відповідальними за процеси надання послуг [8]. Так, WAPES стало глобальною платформою, яка сприяє обміну інформацією щодо зайнятості та ринку праці між державами-членами з усього світу. Однак, незважаючи на реалізацію однотипних функцій, в діяльності служб зайнятості існують істотні відмінності, що склалися під впливом соціально-економічного розвитку території, політики зайнятості, чинного законодавства, тощо.

Державна служба зайнятості з 2003 року є членом WAPES. Політичні трансформації в країні, сприяли припиненню відносин на декілька років. Та у 2018 році делегація Державної служби зайнятості України, відновила членство у WAPES та взяла участь у засіданні Всесвітньої Асоціації державних служб зайнятості – 11-го Конгресу WAPES, який цього року відбувався у Марокко [1]. В останні роки відбуваються кардинальні зміни щодо практики роботи Державної служби зайнятості України. Так, у 2017 році було розпочато реформування Державної служби зайнятості, де в рамках реформування було змінено організаційну структуру. Таким чином, на сьогодні Служба зайнятості складається з

Центрального апарату, 25 регіональних центрів зайнятості; 95 базових, з них 40 базових центрів зайнятості у Донецькій та Луганській областях; 429 філій регіональних центрів зайнятості [4]. Проблеми зайнятості громадян, які відчувають труднощі в пошуку роботи, є на сьогоднішній день однією з найбільш актуальних на ринку праці. Досвід її вирішення показує, що традиційні методи підбору роботи не завжди можуть бути застосовні у відношенні громадян, які набули статусу безробітного або мають довготривалий термін безробіття. Переосмислення цього, сприяло запровадження в роботу фахівців служби зайнятості нових підходів щодо підбору кадрів на замовлення роботодавців. Підвищення якості надання державних послуг стало можливо, завдяки підбору роботи на засадах рекрутингу. Таким чином, в центрах зайнятості України, різного рівня, було створено 83 підрозділи рекрутингу.

В останні роки в Україні все більше уваги приділяється питанню участі людей зі зниженими функціональними можливостями у трудовій діяльності. Однією з причин стає стурбованість зростаючими державними витратами на виплату по соціальному та пенсійному забезпеченню, іншою причиною є великий попит на робочу силу та передбачуваний дефіцит робочої сили в майбутньому. З метою повернення безробітних до продуктивної зайнятості було запроваджено анкетування, щодо визначення рівня мотивації та потенціалу, яке отримало назву – «профілювання безробітних». Часто питання працевлаштування тісно пов'язане з іншими проблемами, обставинами, які ускладнюють або унеможливають вирішення. Запровадження, для соціально вразливих на ринку праці категорій процедури соціального супроводу за підходом кейс-менеджменту у сфері зайнятості населення в рамках проекту ПРООН «Підтримка реформи соціального сектору в Україні» стало новим інструментом обслуговування при працевлаштуванні безробітного населення вищеназваної категорії.

На постійній основі запроваджено велика кількість он-лайн сервісів для клієнтів центрів зайнятості, основними з яких можна назвати: модернізований інтернет-ресурс «Єдине соціальне середовище зайнятості» «Електронна черга», «Електронний кабінет роботодавця» (ЕКР), «Електронний кабінет шукача» (ЕКШ). За допомогою нових сервісів спрощується система подання звітності, щодо наявності вакантних посад, розширено доступ до персональної картки особи (безробітного) шляхом інтеграції даних ЄІАС.

З початку 2019 року набуває актуальності «інклюзивний ринок праці». Згідно цього підходу кожна людина повинна бути задіяна в процесі трудової діяльності з урахуванням її індивідуальних здібностей. Першою сходинкою стало, впровадження в діяльність Державної служби зайнятості з 01.01.2019 інституту «кар'єрного радника», співробітника

центру зайнятості, який буде забезпечувати організацію надання послуг особам, які шукають роботу, зареєстрованим безробітним, та буде здійснювати супровід таких людей з метою їх подальшого працевлаштування. Експерти Міжнародної організації праці (МОП) будуть деякий час здійснювати супроводження впровадження «кар'єрних радників», забезпечуючи практичними рекомендаціями фахівців Держслужби зайнятості стосовно посадових обов'язків, їх профільної підготовки для підвищення сервісу послуг.

У рамках проведеного дослідження визначено, що сучасна Державна служба зайнятості формуються освоюючи нові принципи взаємовідносин установи та споживачів послуг – громадян та роботодавців. Сутність реформування набуває вираження ефективного ситуаційного підходу до надання якісних державних послуг. Відповідно до цього, формуються нові завдання державної служби зайнятості, де загальний вектор при роботі з шукачами роботи набуває вираження – від соціального забезпечення та захисту громадян, до досягнення задоволеності їх соціально-трудова потреб та інтересів. При такому підході громадяни починають виступати в новій якості: як споживачі соціального замовлення на державні послуги. Трансформуються й підходи до відносин з роботодавцями, які як і будь-які інші споживачі, мають право на отримання якісних, своєчасних послуг. Співпраця роботодавців зі службою зайнятості населення стає привабливою і взаємовигідною лише тоді, коли вона супроводжується зниженням витрат їх часу, зручністю каналів та способів отримання послуг, зниженням транзакційних витрат, що безпосередньо відбивається на рівні конкурентоспроможності суб'єктів цих соціально-трудова відносин.

Отже, зарубіжний досвід та сучасна практика роботи Державної служби зайнятості України визначає, що основним критерієм ефективності діяльності служби зайнятості як інституту ринку праці перш за все слід вважати зростання її ролі в організації та регулювання ринку праці, підвищення ступеня задоволення попиту на робочі місця з боку незайнятих трудовою діяльністю громадян і заявок підприємств на робочу силу. Таким вдосконалення інститутів ринку праці, що містять в собі правові та політичні основи і мають потенціал для їх розробки, а також надають якісні послуги призведе до формування ефективно діючого ринку праці з можливостями гідного працевлаштування.

Література:

1. Єдиний веб портал органів виконавчої ради України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/>
2. Ковбаско О.М. Досвід європейських служб зайнятості у наданні електронних послуг. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>
3. Офіційний веб сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Офіційний веб сайт Державної служби зайнятості України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу; <http://www.dcz.gov.ua/>
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 р. № 792 «Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
6. Холодницька А. В., Боярчук Л. В. Адаптація зарубіжного досвіду у сфері державного регулювання зайнятості населення до реалій України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://naukajournal.org/index.php/ISMSD/article/viewFile/727/885>
7. Шабанов Р.В. Окремі питання правового регулювання зайнятості населення у США. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc8/60.pdf>
8. Офіційний веб сайт World Association of Public Employment Services. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://wapes.org/en>

НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЙОГО МІГРАЦІЯ

ПУГАЧ О. В.

студентка

ФЕПА Д. В.

студентка

Науковий керівник: БОГДАНОВИЧ О. А.

старший викладач кафедри агрологістики

Харківський національний технічний університет

сільського господарства імені Петра Василенка

м. Харків, Україна

Україна – держава, розташована в Центрально-Східній Європі, у південно-західній частині Східноєвропейської рівнини. Площа становить 603 628 км². Найбільша за площею країна з тих, чия територія повністю лежить у Європі, друга в європейській частині світу, якщо враховувати Росію. Межує з Білоруссю на півночі, Польщею, Словаччиною та Угорщиною на заході, Румунією та Молдовою – на південному заході, Росією на сході і північному сході. На півдні і південному сході омивається Чорним і Азовським морями.

Чисельність населення країни 2017 року становила 44,03 млн. осіб (32-ге місце у світі) [1]. За оцінкою Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2018 року чисельність наявного населення України без врахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і міста Севастополь становила 42 386 403 осіб [2]. Чисельність українців стабільно зменшується, народжуваність 2017 року становила 10,3 ‰ (189-те місце у світі), смертність – 14,4 ‰ (5-те місце у світі), природний приріст – -0,41 ‰ (220-те місце у світі). Історично чисельність населення країни зростала так: на початку ХХ століття на

етнічних землях України мешкало до 45 млн осіб (включно з Кубанню і Східною Слобожанщиною); 1920 року після Першої світової війни і Визвольних змагань в межах УСРР та на українських землях в Польщі налічувалось до 30 млн осіб; на початок Другої світової війни, 1939 року – 39 млн осіб; після війни у межах УРСР 1959 року мешкало 42 млн осіб; 1970 року – 47 млн осіб; на момент здобуття незалежності, 1991 року – 52 млн осіб; згідно перепису 2001 року – 48,5 млн осіб; перед початком російсько-української війни, на початку 2014 року – 45,5 млн осіб. Населення країни розміщене нерівномірно. Велика кількість населення сконцентрована у великих промислових центрах східних областей і Центрального Придніпров'я, навколо приморських міст Північного Причорномор'я, Південного узбережжя Криму, у столиці та навколо неї. Водночас сільське населення найбільше сконцентроване в Прикарпатті, Галичині та на Поділлі. Пересічна густота населення – 74,3 особи/км². Рівень урбанізованості досить високий – 70,1 %; в країні налічується 1345 міських поселень, з яких чотири міста-мільйонника – Київ (столиця), Харків, Одеса й Дніпро. Місто Донецьк внаслідок депопуляції втратило частину населення і статус мільйонника. Україну населяють переважно українці, їхня частка превалює над частками інших народів в усіх областях, окрім Криму, де частка росіян трохи більша за половину. У містах, особливо сходу та півдня, велика частка росіян та представників інших народів, що обумовлено масовою імміграцією в часи перебування у складі Російської імперії та особливо Радянського Союзу. Регіонами компактного проживання національних меншин є: кримські татари – Крим, румуни й молдовани – Буковина, угорці – Закарпаття, болгари, молдовани й гагаузи – Одещина, болгари й греки – Приазов'я. Офіційна мова – українська, дуже поширена у вжитку російська мова, регіонально – кримськотатарська (Крим), румунська (Буковина), угорська (Закарпаття) та інші.

За 2017 рік чисельність населення зменшилася на 198 139 осіб, природне скорочення становило 210 136 осіб. Природний приріст населення в країні 2017 року був негативним і становив -0,41 % (депопуляція) (220-те місце у світі) [1]. 2013 року природне скорочення чисельності населення в Україні становило 158,7 тис. осіб, або -3,5 % (-3,5 особи на кожну 1 тис. осіб населення). Загалом, додатний природний приріст населення 2013 року спостерігався лише в 4 регіонах (2012 року в 6) – Волинській (+1,0 ‰), Закарпатській (+2,9 ‰), Рівненській (+2,5 ‰) областях та Києві (+1,9 ‰). В решті регіонів зафіксовано природне скорочення (депопуляція), яке коливалося від -0,1 ‰ у Чернівецькій області до -9,4 ‰ у Чернігівській [4].

Міське населення внаслідок перевищення смертності над народжуваністю скоротилося на 82,3 тис. осіб (-2,6 ‰), сільське – на

76,4 тис. осіб (-5,4 ‰). Природний приріст міського населення 2013 року спостерігався в Києві та 8 областях Західної України, найбільший коефіцієнт природного руху був у Рівненській (+3,2 ‰), Закарпатській (+2,4 ‰) та Волинській (+2,2 ‰) областях. У решті областей смертність серед міського населення перевищувала народжуваність, найбільше природне скорочення було зафіксовано у Донецькій (-6,3 ‰) та Луганській (-6,4 ‰) областях.

Серед сільського населення народжуваність перевищувала смертність тільки у 4 регіонах – Закарпатській (+3,2 ‰) та Рівненській (+1,9 ‰) областях, Автономній Республіці Крим (+0,6 ‰), та Севастопольській міськраді (+0,4 ‰). Найбільше перевищення смертності над народжуваністю було зафіксоване серед сільського населення Чернігівської (-18,5 ‰) та Сумської (-13,5 ‰) областей [3].

Зараз Україна входить до першої десятки країн-донорів міжнародних мігрантів у світі. За різними оцінками кількість трудових мігрантів сягає 4 млн. осіб. При цьому, одночасно за межами країни може знаходитися близько 2,6-2,7 млн. осіб. Найбільш потужний чинник - економічний, українці шукають вищої оплати праці. Міграційний потік зараз носить маятниковий, короткостроковий характер: більшість трудових мігрантів заробляють гроші за кордоном і воліють повернутися назад в Україну.

Вплив міграції для України.

Мігранти генерували 7,6-8,4% від ВВП приватних грошових переказів в Україну щорічно у 2015-2017 роках, що в разі перевищує обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну. Разом за той же період прямі інвестиції з-за кордону склали 10,7 млрд дол. США – трохи більше, ніж приватні грошові перекази за один лише 2017 рік. Ця валюта підтримує платіжний баланс, а отже і впливає позитивно на стійкість гривні, що, до речі, виявилася однією із найстійкіших валют світу у 2017 році. Перекази від «заробітчани» виконують і соціальну функцію. Вони стають допомогою для сімей трудових мігрантів у після кризовий період, а накопичені засоби дозволяють сім'ям інвестувати та створювати власний бізнес. Так само серед позитивів трудової міграції – надбання українцями нових знань та вмінь, прискорення обміну технологіями, розширення можливостей для підприємництва (стартовий капітал, ідеї).

Друга сторона еміграції – це нестача кадрів окремих простих професій в Україні, поглиблення нерівності в доходах між домашніми господарствами, які мають мігрантів, і в яких їх немає, дефіцитна пенсійна система через недоотримання мільярдних внесків. Всі позитивні наслідки міграції – швидше короткочасні. Якщо «заробітчани» стануть довгостроковими мігрантами та вирішать залишитися за кордоном, ми більше не побачимо новин про великі обсяги валюти, що заходить у країну. І, очевидно, що люди, які покинули країну назавжди – втрата її

економічного потенціалу. За три роки з 2013 по 2016 кількість економічно активного населення віком від 15 до 70 років в Україні скоротилася з майже 21 млн до 18 млн. За цей же період чисельність штатних працівників зменшилася на 2 млн, а самозайнятих – на 2,5 млн. Взагалі серед населення економічно активна частка наразі не досягає 50%. За експертними оцінками, сьогодні за кордоном працюють до 5 млн українців. Найбільше працювати за кордон від'їжджають до Польщі, та Угорщини.

Українські трудові мігранти за кордоном (2014-2018)

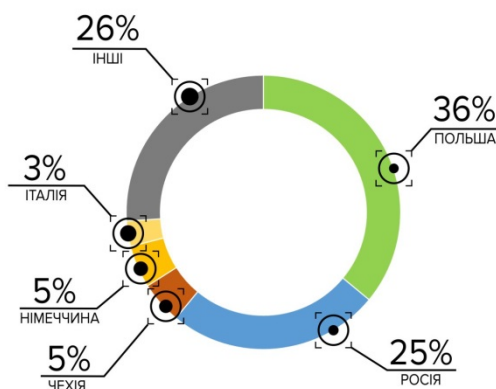


Рис. 1.1.

Міжнародна організація з міграції оцінює можливе потенційне збільшення кількості міжнародних трудових мігрантів у короткостроковій перспективі на 41%. Серед потенційних трудових мігрантів майже половина – віком від 18 до 29 років.

Саме серед таких молодих людей кількість довгострокових трудових мігрантів, які вирішили не повертатися до України, є майже вдвічі більшою ніж серед людей віком від 45 до 65 років. Додатковий ризик для українського ринку праці – збільшення кількості студентів, що навчаються за кордоном.

Вклади в економіку України.

За перші сім місяців цього року трудові мігранти перерахували до України 6,35 млрд доларів. Це у 5 разів більше, ніж прямі іноземні інвестиції за той самий час. За весь 2018 рік, як очікують в НБУ, перекази мають сягнути 11 млрд. доларів. Минулого року трудові мігранти дали країні понад 9,3 млрд. доларів. Таким чином, українські заробітчани залишаються найбільшими інвесторами і одними з головних постачальників валюти до країни. Якщо 10 років тому, у 2008 році, грошові перекази мігрантів становили 3,4% від ВВП країни, то у 2017 році цей показник був більшим у понад два рази – 8,3%. Грошові перекази трудових мігрантів стали настільки значною частиною платіжного

балансу України, що на початку цього року Національний банк навіть вдосконалив методику, за якою обчислює ці перекази [5].

Висновок. Серед внутрішніх причин трудової міграції українських громадян є незадоволений попит на робочу силу всередині країни та низький рівень заробітної плати на національному ринку праці. Економічні та соціальні наслідки міграції робочої сили з України мають як негативні, так і позитивні аспекти. Негативні наслідки – це створення загроз щодо трудоворесурсної безпеки держави, що пов'язане із відтоком кваліфікованої робочої сили з країни, недостатній соціальний та правовий захист трудових мігрантів та ризику щодо страхового (пенсійного) забезпечення трудових мігрантів. Позитивні наслідки – це працевлаштування незайнятого населення, збереження або отримання трудових навиків, можливість отримання трудових доходів та матеріальне забезпечення українських сімей; збільшення споживання товарів на внутрішньому ринку за рахунок трудових доходів українських мігрантів, а також відповідних надходжень до бюджету за рахунок переказу коштів в Україну.

Література:

1. Національний атлас України / гол. ред. Л. Г. Руденко ; голова ред. кол. Б. Є. Патон. – К. : НАН України, Інститут географії, ДНВП «Картографія», 2007. – 440 с.
2. Атлас. 9 клас. Економічна і соціальна географія України / упорядники : О. Я. Скуратович. – К. : ДНВП «Картографія», 2010.
3. Лозинський Р. М. Мовна ситуація в Україні (суспільно-географічний погляд). – Л. : Вид-во ЛНУ імені І. Франка, 2008. – 502 с.
4. Масляк П. О., Дахно І. І. Економічна і соціальна географія світу / П. О. Масляк, І. І. Дахно ; за ред. П. О. Масляка. – К. : Вежа, 2003. – 280 с.
5. Інтернет ресурс – [Режим доступ] <https://www.bbc.com/ukrainian/features-45473686>

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ БРЕНДИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПОЗИЦІОНУВАННЯ РЕГІОНУ

СЕРГІЄНКО С. С.

магістр спеціальності «Туризм»

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

На даному етапі Україна в цілому та її регіони позиціонують свій образ хаотично. Це пояснюється тим, що даний образ був побудований на враженнях іноземних туристів щодо нашої країни, де однією із таких проблем була і слабка брендингова-кампанія. Як результат, українські міста і території не є привабливими для туристів. Тому для підвищення

рівня конкуренції як регіонів, так і окремих міст необхідно здійснювати комплекс заходів, серед яких найважливішими є їх ефективне позиціонування, створення позитивного іміджу, нового образу на туристичному ринку, а також виявлення унікальності таких територій, і, на їх основі формування власного бренду для привабливості територій. За допомогою сучасних маркетингових інструментів, таких як брендинг, можна донести інформацію до потенціальних відвідувачів регіонів – туристів, оскільки саме інформаційні потоки прискорюють усвідомлення та формування образу країни та окремих регіонів.

Брендинг територій – це послідовність етапів з формування, презентації і просування певної території на світовому ринку як його конкурентоздатної і ліквідної одиниці. Будь-яка територія (країна, місто, регіон) може стати брендом за умов виваженої стратегії брендингу і ребрендингу (своєчасної корекції бренду, що обумовлена ринковим попитом) [1]. Брендинг територій як елемент маркетингу територій є визначальним, як і регіональний маркетинг, під яким розуміють управління процесом створення вартості регіону на всіх етапах від моніторингу маркетингових можливостей і розробки концепції регіонального розвитку до просування регіонального бренду на світовий ринок [2].

При цьому одним з важливих інструментів маркетингу території, метою якого є підвищення іміджу території, інформованості населення як конкретного регіону так і інших регіонів, країни, збільшення кількості залучених інвестицій, збільшення участі території у регіональних та державних програмах, є територіальний брендинг.

Процес брендингу українських міст останніми роками набирає обертів. Якщо коротко охарактеризувати бренди українських міст, використовуючи атлас українських сіті-брендів, то найкраще сформований бренд є міста Львів. Влада Львова спільно з громадськістю вибрали собі концепцію «Львів – Відкритий до світу». Хоча поряд із загальноприйнятою, поширені ще й інші варіації, такі як «місто Лева», «місто ста фестивалів», «місто кави», «місто шоколаду», «місто джазу»... Із всіх українських міст Львів створив власний бренд найпершим – у 2007 році [3].

Отже, ефективне управління регіональним розвитком в сучасних умовах передбачає необхідність використання інноваційних підходів в управлінні, з залученням технологій та інструментів менеджменту, що традиційно є характерними для бізнес-середовища, і які показали високу ефективність в комерційній сфері. Одним із таких підходів має стати використання територіального брендингу, який є важливою умовою забезпечення успішного управління регіональним розвитком, підвищення його конкурентоспроможності, економічного і соціального зростання.

Література:

1. Нагорняк Т. Брендинг території як предмет міждисциплінарного наукового знання // Сучасна українська політика. – 2011. – № 24. – С. 35-42.
2. Нечай О. Маркетинг регіону, як метод підвищення конкурентоспроможності // Економіка і регіон. – 2010. – № 25. – С. 41-45.
3. Атлас українських сіті-брендів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mmr.ua/uploaded/old/map-01-01.jpg_16985_p0.jpg.jpg.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ПРАЦІ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ НЕСТАНДАРТНИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ

ХИТРА О. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління персоналом і економіки праці*

ПОЛІЩУК Л. М.

студентка

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

На ринку праці вже тривалий час застосовується нетипова форма зайнятості, що передбачає передачу працівника у розпорядження іншого роботодавця і яка дістала назву запозиченої праці. Відносини запозиченої праці беруть початок з 1920-х років, коли підприємці США почали надавати фірмам офісних працівників для задоволення потреб нової економіки, основаної на послугах. У 1960-1970-х рр. у США сформувалася концепція запозиченої праці [1, с. 7; 2, с. 976; 3, с. 124].

Лідером з використання запозиченої праці є США, де послуги аутстафінгу і лізингу персоналу пропонують більше 2 тис. компаній. У країнах ЄС лізингові фірми працевлаштовують до 7 млн. працівників на рік (до 3 % зайнятих) [2, с. 976]. У розвинених країнах запозичена праця найбільш поширена в обробній промисловості, автомобілебудуванні, сфері послуг, сільському господарстві, будівництві. Наприклад, в Іспанії 62 % запозичених працівників зайняті у сфері послуг [4, с. 22].

В Україні зростання попиту на запозичену працю відмічається з середини 2002 року. За такими послугами звертаються, як правило, представництва ТНК, компанії зі складною організаційною структурою та добре поставленою системою бюджетування, а також підприємства, які перебувають у процесі реорганізації [2, с. 976]. Аналіз вітчизняного ринку праці свідчить про поширення механізмів запозиченої праці, якою вже охоплено близько 2,5 % зайнятого населення [5, с. 338].

Появу запозиченої праці як взаємовигідної форми нестандартної зайнятості для роботодавців і робочої сили С. В. Легомінова пояснює передусім здатністю ринку праці до саморегуляції [2, с. 976]. Застосування запозиченої праці розглядається у контексті підвищення прибутковості, скорочення витрат на утримання персоналу, зменшення податкових втрат при обчисленні фонду оплати праці й спрощення процедури взаємин між роботодавцем і залученими фахівцями. Втім, її розвиток стримується через низку проблем організаційного та правового характеру: залишаються недостатньо дослідженими механізми взаємодії суб'єктів запозиченої праці, їхні права та обов'язки, договірні засади відносин у цій сфері [1, с. 11].

Варто зауважити, що у науковій літературі трапляються декілька термінів, які з тієї чи іншої точки зору пояснюються зміст досліджуваного явища: «запозичена праця», «позикова праця», «аутсорсинг», «підряд», «аутстафінг», «виведення за штат», «лізинг персоналу», «розщеплені трудові відносини», «тристоронні трудові відносини», «використання тимчасового персоналу» [5, с. 338].

Своєрідність цього поняття пояснюється такими моментами: 1) запозичена праця відрізняється від субпідряду, за якого субпідрядник надає працівників, не делегуючи повноважень тим, на користь кого виконуються роботи; 2) запозичену працю не можна звести до договору оренди, оскільки працівник не є річчю, котру можна орендувати; 3) ці відносини також не належать до надання послуг, оскільки предметом запозиченої праці фактично є трудова діяльність. Отже, запозичена праця – це особливий вид трудових правовідносин [2, с. 975; 3, с. 126].

Л.В. Іванова та В.Г. Никифорова під запозиченою працею розуміють роботу, яка виконується працівником певної кваліфікації, що надається спеціалізованим агентством займаної праці у розпорядження підприємства-користувача напрокат на певний час для виконання роботи на користь останнього [6, с. 112]. А.О. Василенко розглядає запозичену працю як форму тристоронніх соціально-трудова відносин, що виникають між: найманим працівником; формальним роботодавцем, з яким укладений трудовий договір та у штаті якого працівник перебуває; фактичним роботодавцем, на користь якого працівник виконує трудові функції [5, с. 339]. Інколи під запозиченою працею розуміється вся сукупність нестандартних форм зайнятості, включаючи аутсорсинг, аутстафінг і лізинг персоналу [7, с. 68; 4, с. 21].

Лізинг персоналу (staff leasing) полягає у наданні однією організацією в розпорядження іншої фахівців необхідного профілю та кваліфікації для виконання певних функцій на користь цієї організації [1, с. 8; 3, с. 122-123]. Аутсорсинг персоналу (від англ. Outsourcing – використання зовнішнього джерела) виглядає таким чином: працівники перебувають у

штаті організації-надавача персоналу, але при цьому виконують трудові функції, обслуговуючи організацію-замовника [1, с. 9; 3, с. 123-124; 6, с. 113]. Аутстафінг (від англ. Outstaffing – позаштатний) – це оформлення у штат спеціалізованого агентства співробітників, які працюють у компанії, котра з певних причин не має наміру утримувати цей персонал у себе; тобто, компанія-замовник передає частину своїх співробітників кадровому агентству, яке формально виконує для працівників функції роботодавця, але фактично вони й далі працюють у тій самій компанії [3, с. 123; 6, с. 113]. До послуг запозиченої праці також відносять «temporary staffing» – підбір тимчасового (сезонного) персоналу на короткий строк. Така зайнятість має значення у контексті: працевлаштування в умовах трудової міграції; організації обслуговування неоднорідних ринків праці; оцінювання перспектив найманих працівників на ринку праці тощо [3, с. 122].

Розглянемо детальніше взаємодію між суб'єктами запозиченої праці (рис. 1).



Рис. 1. Характер взаємодії між суб'єктами запозиченої праці та логіка впливу на соціально-трудові відносини й систему управління персоналом

1. Відносини між агентством зайнятості і підприємством-замовником регулюються двостороннім договором, за яким агентство несе відповідальність перед замовником за якість робочої сили та

зобов'язується здійснювати професійну підготовку, підвищення кваліфікації запозичених працівників, їх заміну у разі неналежного виконання функціональних обов'язків (доручених робіт), хвороби тощо.

2. Відносини між агентством зайнятості і запозиченим працівником формально є трудовими, але мають швидше цивільно-правовий характер. Агентство зайнятості як формальний роботодавець відповідає перед запозиченими працівниками за виплату заробітної плати в обумовленому договором розмірі, здійснює відрахування внесків до фондів соціального страхування, ознайомлює з вимогами техніки безпеки.

3. Відносини між підприємством-замовником і запозиченим працівником не регулюються прямими юридичними договорами і є так званими імпліцитними відносинами; їх характер зумовлюється здебільшого ustalеними в суспільстві соціальними, етичними нормами у сфері праці [1, с. 10; 6, с. 112].

Використання схем запозиченої праці змінює соціально-трудова відносини на підприємстві. Запозичені працівники відіграють роль не тільки резервної робочої сили, а й своєрідного інструмента послаблення позицій «основних» працівників.

Для працівника участь у схемах запозиченої праці також передбачає деяку двоякість: з одного боку, він укладає трудовий договір з агентством, а з іншого боку, фактично працює там, де він має виконувати доручені завдання. Оскільки у запозиченого працівника зазвичай відсутній значний досвід роботи, він обґрунтовано припускає, що навчання у процесі роботи та шанс отримати постійну роботу компенсують первісний низький рівень заробітної плати [6, с. 112].

Водночас запозичена праця містить ознаки дискримінації при найманні, оплаті праці та кар'єрному просуванні, що пов'язано з механізмом переуступлення прав користування робочою силою та тимчасовим характером наймання праці [3, с. 125]. Наприклад, у Франції запозичені працівники автомобільної промисловості отримують меншу зарплату, хоча навчені зазвичай краще, ніж постійний штат; у Німеччині рівень зарплати запозичених працівників на 30 % нижчий порівняно з постійними працівниками [4, с. 22]. Деякі питання, пов'язані з відбором, звільненням, організацією праці, тривалістю робочого часу, охороною праці, можуть «випадати» з системи договірних відносин та регламентації [1, с. 11].

Роботодавці часто заявляють, що у разі дотримання принципу рівності викликає сумнів доречність такої форми зайнятості. Запозичені працівники не можуть бути прирівняні до працівників, які пропрацювали на підприємстві довгі роки, мають вислугу років та пов'язані з цим винагородами та пільгами. Разом з тим, питання про однакові умови зайнятості актуальне для профспілок: якщо рівність умов зайнятості порушується, то

в перспективі запозичена праця може руйнувати колективні договори, стандарти зайнятості, нівелюючи тим самим роль профспілок [4, с. 23].

На думку дослідників, запозичену працю в Україні доцільно законодавчо легалізувати, зокрема: встановити максимальний проміжок часу, протягом якого людина може перебувати у цьому сегменті ринку праці, гарантувати однакові умови й оплату праці для штатних і запозичених працівників, розробити правове поле трудових веб-відносин, чітко розмежувати відповідальність [2, с. 976; 3, с. 128].

До критеріїв ефективності регулювання запозиченої праці науковці відносять: забезпечення гарантій зайнятості, дотримання прав працівників і роботодавців, гідний рівень оплати праці, взаємодію суб'єктів трудових відносин за принципами соціального партнерства, досягнення соціальної стабільності [4, с. 24; 7, с. 70].

Література:

1. Колот А. Трансформація інституту зайнятості як складова глобальних змін у соціально-трудовій сфері. *Україна: аспекти праці*. 2009. № 8. С. 3-14.
2. Легомінова С. В. Нові підходи до самоорганізації ринку праці: позикова праця. Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання. 2014. Вип. 2. С. 974-976. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/2-2014/201.pdf>.
3. Шевченко Л. С. Позикова праця: сутність, ризики, особливості розвитку в Україні. *Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право. – Харків: Право, 2012. № 1 (8). С. 121-129. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/1892>.
4. Пастушенко О. О. Закордонний досвід нестандартних форм зайнятості у сфері соціально-трудових відносин. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2013. Т. 18. Вип. 3 (3). С. 21-24.
5. Василенко А. О. Сутність та особливості запозиченої праці. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика: зб. наук. праць*. 2018. № 1. С. 337-343.
6. Іванова Л. В., Никифорова В. Г. Застосування нестандартних форм зайнятості на сучасному ринку праці. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 2 (1). С. 109-115.
7. Галайда Т. О., Теницька Н. Б., Черногорська Н. В. Нестандартні форми зайнятості персоналу суб'єктів підприємництва та перспективи їх розвитку в Україні. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 3 (1). С. 66-73.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ УМОВ ПРАЦІ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

ХИТРА О. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління персоналом і економіки праці*

УЛИЦЬКА І. Є.

студентка

*Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна*

Одним з важливих завдань управління персоналом є створення сприятливих умов праці, які залежать від великої кількості чинників соціально-економічного, техніко-організаційного і природного характеру. На організм людини вони впливають через систему елементів, які безпосередньо визначають умови праці та вимоги до організації робочих місць на підприємстві (рис. 1).

Умови праці на виробництві диференціюються залежно від фактично визначених рівнів факторів виробничого середовища порівняно з санітарними нормами, правилами, гігієнічними нормативами, а також з урахуванням можливого шкідливого впливу їх на стан здоров'я працівників.

За гігієнічною класифікацією умови праці поділяються на чотири класи:

I клас – оптимальні умови. Це умови, в яких не лише зберігається здоров'я працівника, а й створюються передумови для високого рівня працездатності.

II клас – допустимі умови. Вони характеризуються такими рівнями факторів виробничого і трудового процесу, які не перевищують встановлених гігієнічних нормативів, а можливі зміни функціонального стану організму відновлюються за час регламентованого відпочинку або до початку наступної зміни й не чинять несприятливого впливу на стан здоров'я працівників та їх потомство у найближчому і віддаленому періодах.

III клас – шкідливі умови. Вони характеризуються такими рівнями шкідливих виробничих факторів, які перевищують гігієнічні нормативи і здатні чинити несприятливий вплив на організм працівника та /або його потомство.

IV клас – небезпечні (екстремальні) умови. Вони характеризуються такими рівнями шкідливих факторів виробничого середовища і трудового процесу, вплив яких протягом робочої зміни (або її частин) створює

загрозу для життя, високий ризик виникнення важких форм гострих професійних уражень [1, с. 534].



Рис. 1. Система елементів умов праці як передумова для організації безпечного та комфортного робочого місця

Важливе значення має оцінювання умов праці й визначення ступеня їх шкідливості (небезпечності). Санітарні норми є своєрідним еталоном, з яким зіставляють різні варіанти умов виконання робіт. Залежно від ступеня впливу умов праці на організм працівника визначають тривалість робочої зміни і режим внутрішньозмінного відпочинку, що, у свою чергу, визначає норми часу і виробітку.

Порівняння фактичних значень температури і вологості повітря, шуму і вібрації та інших елементів з нормативними дозволяє виявити робочі місця з несприятливими умовами, диференціювати умови і характер праці за ступенем шкідливості та небезпечності на оптимальні, допустимі, шкідливі і небезпечні, визначити індекс відповідності фактичних умов нормативним (α) за формулою:

$$\alpha = \frac{Y_{\phi}}{Y_n}, \quad (1)$$

де Y_{ϕ} – фактичне значення елемента умов праці;

Y_n – нормативне значення елемента умов праці [2, с. 314-316].

Комплексне оцінювання факторів виробничого середовища, трудового процесу, соціально-економічних чинників, які впливають на

здоров'я та працездатність працівників, здійснюється за допомогою атестації робочих місць (рис. 2).



Рис. 2. Завдання атестації робочих місць

Після проведення атестації за даними лабораторно-інструментальних досліджень складається Карта умов праці на кожне робоче місце (рис. 3), яка містить оцінку факторів виробничого середовища і трудового процесу, гігієнічну оцінку умов праці, оцінку технічного та організаційного рівня.

За результатами атестації складаються переліки: 1) робочих місць, виробництв, робіт, професій і посад, на яких підтверджене право на пільги та компенсації, передбачені законодавством; 2) робочих місць, на яких пропонується встановити пільги та компенсації за рахунок підприємства; 3) робочих місць з несприятливими умовами праці, на яких слід здійснити першочергові заходи щодо їх поліпшення.

До негативних наслідків існування несприятливих умов праці належать зниження обсягу і якості продукції, непродуктивне використання робочої сили, зниження продуктивності праці тощо. Водночас, створення сприятливих умов праці позитивно впливає як на якість трудового життя працівників, так і на фінансово-економічний стан підприємства. Впровадження заходів з поліпшення умов праці веде до зниження плинності кадрів, підвищення продуктивності праці, збільшення періоду професійної активності працівників, зменшення матеріальних витрат на оплату відшкодувань працівникам у разі нещасного випадку на виробництві.

Дослідження показали, що у разі комплексного впливу на працівника кількох шкідливих виробничих факторів, простої на робочому місці можуть сягати 20-40 % робочого часу за зміну. Втрати робочого часу внаслідок тимчасової непрацездатності на різних підприємствах становлять близько 2,5-10 % річного фонду робочого часу. У свою чергу,

комплекс заходів з поліпшення умов праці може забезпечити приріст продуктивності праці на 15-20 % [1, с. 544; 3, с. 124].

Планування робіт з поліпшення умов праці на підприємствах здійснюється у формі довгострокових програм, перспективних і поточних планів. Як вихідні дані використовуються: матеріали атестації робочих місць за умовами праці; комплексні заходи щодо досягнення нормативів безпеки, гігієни праці та виробничої санітарії; матеріали розслідування нещасних випадків, професійних захворювань, аварій тощо.



Рис. 3. Перелік факторів, що підлягають оцінюванню у Kartі умов праці

Зміна стану умов праці за факторами оцінюється різницею їх абсолютних величин до і після впровадження заходів чи різницею досягнутих або прогнозованих результатів, а також зіставленням відносних показників, які характеризують ступінь відповідності тих чи інших факторів гранично допустимим концентраціям, гранично допустимим рівням чи заданим значенням. Комплексна оцінка зміни умов праці формується з урахуванням приросту робочих місць, на яких умови праці приведені у відповідність до нормативних вимог.

Показники соціальної і соціально-економічної ефективності витрат на заходи з поліпшення умов праці розраховуються як відношення величини соціальних або соціально-економічних результатів до витрат, необхідних для здійснення відповідних заходів. Визначення ефективності витрат підприємства на заходи з поліпшення умов праці (E) здійснюється за формулою:

$$E = \frac{E_p}{B}, \quad (2)$$

де E_p – річна економія поточних витрат від поліпшення умов праці на підприємстві (прибуток або зменшення збитків), грн.;

B – загальні витрати підприємства на поліпшення умов праці, грн. [4, с. 246].

Оскільки витрати на впровадження заходів з поліпшення умов праці є меншими, ніж суми коштів, які підприємства, які їх не впроваджують, змушені виплачувати постраждалим особам, ефективне функціонування системи управління умовами праці на робочих місцях можна вважати економічно вигідним.

Література:

1. Управління персоналом: підручник / В. М. Данюк, А. М. Колот, Г. С. Суков та ін.; за заг. та наук. ред. к. е. н., проф. В. М. Данюка. Київ: КНЕУ; Краматорськ: НКМЗ, 2013. 666 с.
2. Посилкіна О. В., Братішко Ю. С., Кубасова Г. В. Управління персоналом: навч. посібник. Харків: Вид-во НФаУ, 2015. 517 с.
3. Гринюк Т. Ю. Сучасні проблеми поліпшення умов праці на підприємствах. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2014. Вип. 1. С. 121-127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppog_2014_1_20.
4. Сорочинська О. Л. Стан охорони праці в Україні та заходи для її поліпшення. *Зб. наук. праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія: Транспортні системи і технології*. 2014. Вип. 24. С. 240-247.

СЕКЦІЯ 7. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ОБЛІКУ ЩОДО ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В ОФІСІ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ДФС

ІВАЩЕНКО Є. Є.

магістр

Запорізька державна інженерна академія

м. Запоріжжя, Україна

ОФІС ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ (далі – Офіс великих платників) є територіальним органом Державної фіскальної служби України, який підпорядковується Державній фіскальній службі України (далі – ДФС). Офіс великих платників є органом доходів і зборів. Офіс великих платників забезпечує реалізацію повноважень ДФС у взаємовідносинах з великими та іншими платниками та здійснює їх податкове супроводження. Основним завданням Офісу великих платників є: забезпечення реалізації державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів та інших платежів, державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів [4].

Системна обробка та формування інформації щодо обліку праці і заробітної плати є однією з самих різноманітних, складних і трудомістких ділянок роботи. При системному збиранні і обробці інформації в обліку заробітної плати забезпечується:

- облік складу і руху працівників;
- табельний облік працівників, а також облік використання робочого часу у різних аспектах;
- облік і групування заробітної плати щодо кожного працівника;

- нарахування заробітної плати працівникам, які знаходяться на окладі і працівникам – відрядникам, а також різних доплат, премій, виплат тощо;
- розподіл нарахованої заробітної плати за видами оплат, категоріями і посадами працівників;
- аналітичний і синтетичний облік розрахунків з робітниками;
- розрахунок і облік нарахувань і утримань податків, внесків та зборів за заробітною платою.

Облік й узагальнення інформації про «Розрахунки за виплатами працівникам», які належать як до облікового, так і до необлікового складу підприємства, – з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо), за не одержані в установлений строк з каси підприємства суми з виплат працівникам, за іншими поточними виплатами ведеться на рахунку 66. Рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами» призначено для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства, та за фінансовими санкціями, що справляються в дохід бюджету. На рахунку 65 ведеться облік розрахунків за відрахуванням на загально обов'язкове державне соціальне страхування, за індивідуальним страхуванням персоналу підприємства, страхуванням майна та за іншими розрахунками за страхуванням.

З метою забезпечення формування в обліку повної, правдивої інформації, щодо нарахування та утримання податків, зборів та внесків за заробітною платою на підприємстві Державна Фіскальна Служба постійно здійснює моніторинг та контроль. Це забезпечує повноту та своєчасність сплати відповідних податків до бюджету.

Для удосконалення формування інформації щодо обліку заробітної плати важливим є досконалість синтетичного і аналітичного обліку та внутрішнього контролю. Дані аналітичного обліку характеризують розміщення та склад персоналу за місцями його використання, відпрацьований і невідпрацьований час, фонд заробітної плати і його структуру, динаміку заробітної плати за категоріями персоналу, місцями виникнення витрат.

Внутрішній контроль – це процес, який забезпечує відповідність функціонування конкретного об'єкта прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети. Основною його метою є об'єктивне вивчення фактичного стану справ у суб'єкта господарювання, виявлення та попередження тих факторів і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих рішень і досягнення поставленої мети, та доведення цієї інформації до органу управління. Перевагою внутрішнього контролю є те, що він здійснюється як попередній, поточний (оперативний) і подальший, може бути докумен-

тальним, фактичним і комбінованим; може проводитись у вигляді: ревізії, тематичної перевірки, розслідування та службового розслідування.

У зв'язку з цим внутрішній контроль є одним із найефективніших при вмілому використанні функцій контролю органами управління.

Література:

1. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку [Текст] : навчальний посібник. – Житомир : ПП «Рута», 2002.
2. Безверхий К. Виплати працівникам підприємства за МСФЗ в контексті соціальної складової фінансової звітності / К.Безверхий // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015.
3. Гамова О.В. Заробітна плата як економічна категорія / О.В. Гамова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2007.
4. Положення про Офіс великих платників податків. Електронний ресурс. <http://officevp.sfs.gov.ua/dfs-u-regioni/golov-upr/struktura>.

ЕТАПИ ВИНИКНЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

КНИШЕК О. О.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу та оподаткування*

СТУКАН В. С.

магістр

*Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Актуальність проблематики обліку і контролю дебіторської заборгованості полягає в значних обсягах такої заборгованості в структурі оборотних активів підприємств України. Відповідно до даних Державної служби статистики України про показники балансу підприємств за видами економічної діяльності станом на 31 грудня 2017 року дебіторська заборгованість становила 61,22% (3 459 248,2 млн. грн.) від усієї величини оборотних активів (5 650 817,4 млн грн.). Це свідчить про неефективне управління та контроль дебіторською заборгованістю як частини дебіторської заборгованості та слабкий рівень комунікації в частині розрахунків з контрагентами. З огляду на вказані факти, необхідність досліджувати та удосконалювати облік дебіторської заборгованості є незаперечною.

Значну увагу науковим дослідженням дебіторської заборгованості приділяли та освітлювали в своїх публікаціях М. В. Бардадима, Л. В. Домбровська, О. Ю. Закревська, О. В. Клименко, Л. О. Лігоненко, М. М. Пастернак, М. М. Петричко, Л. В. Таратута, С. В. Тютюнник.

Так, Л. В. Домбровська описує проблематику дебіторської заборгованості як збільшення її обсягу та питомої ваги у загальній величині оборотних активів підприємств України, що тягне за собою значні наслідки для економіки як окремо підприємства, так і галузі в цілому [1, с. 278].

Петричко М. М., проблемами зростання дебіторської заборгованості підприємства називає недосконале управління його грошовими потоками та незадовільний стан розрахунково-платіжної дисципліни [2, с. 681].

М. М. Пастернак вважає, що негативні тенденції в сфері обліку дебіторської заборгованості проявляються у вилученні готівкових коштів із виробництва, виникнення ризику непогашення боргів і зобов'язань із боку покупців, виникнення додаткових витрат на судові процеси, втрата теперішньої вартості за довгостроковими боргами, які знецінюються під впливом інфляційних процесів і, як наслідок, зниження рентабельності виробництва – зниження прибутку [3, с. 663].

В умовах сучасних методів ведення підприємницької діяльності виникнення комерційних (торгівельних) кредитів є повсякденним явищем. Це є наслідком жорсткої конкурентної боротьби за клієнтів, оскільки можливість отримати відстрочку платежів відіграє чи не найважливішу роль при виборі постачальника. Тому така важлива проблема потребує актуальних, сучасних та практичних методів її вирішення.

Методи вирішення проблем доречно описувати відповідно до послідовності етапів виникнення дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання. В класичній моделі ведення господарської діяльності можна виділити наступні етапи виникнення дебіторської заборгованості:

- 1) розробка кредитної політики відносно різних груп товарів чи послуг, які реалізуються підприємством;
- 2) одержання попереднього запиту на придбання від відділу продажу чи безпосередньо від клієнта;
- 3) аналіз діяльності, фінансової стабільності та прозорості клієнта;
- 4) ухвалення рішення про надання товарного кредиту;
- 5) укладання договору між сторонами;
- 6) отримання частини оплати, вказаної в договорі;
- 7) транспортування та відвантаження товарів, продукції;
- 8) отримання кінцевої оплати згідно договору;
- 9) аналіз діяльності з контрагентами.

Кожен з цих етапів послідовності виникнення дебіторської заборгованості має значний вплив на кінцеві результати взаємовідносин з дебіторами та, відповідно, фінансовий стан підприємства. Саме тому надзвичайно важливо постійно оптимізувати контроль та управління кожного етапу з метою отримання максимальної ефективності роботи підприємства.

Так, на етапі розробки кредитної політики доцільно визначити який строк надання кредиту варто застосовувати до тієї чи іншої групи товарів з врахуванням обсягів. Для цього необхідно провести аналіз, який визначить які потенційних клієнтів для таких товарів, що дасть можливість оцінити їх платоспроможність та специфіку взаємодії з ними і, відповідно до цього, формувати кредитну політику. Також важливо при формуванні кредитної політики застосовувати систему знижок за дострокову оплату, яка буде заохочувати замовників достроково виконувати свої фінансові зобов'язання.

Наступний етап передбачає ознайомлення з інформацією про потенційного контрагентом, який має намір здійснити закупівлю продукції чи замовити послуги. Необхідно зібрати максимальну кількість інформації щодо такого суб'єкта з доступних джерел: відомості з відкритих баз даних в мережі Інтернет, профільних періодичних видань, довідників, від партнерів підприємства та спеціалістів у відповідній галузі.

Наступним за етапом збору інформації є її обробка та здійснення аналізу з метою визначення платоспроможності та порядності клієнта. Так, маючи доступ до фінансових звітів замовників можна отримати інформацію про загальний стан підприємства та його здатність виконувати свої зобов'язання перед кредиторами. Доречно доручити юридичному відділу провести пошук та аналіз судових рішень за участю відповідного підприємства.

На етапі ухвалення рішення про надання товарного кредиту тому чи іншому суб'єкту господарської діяльності необхідно узагальнити всю попередньо вивчену інформації щодо такого суб'єкта та надати її на розгляд керівництву або уповноваженому відділу. На підставі результатів проведеного аналізу економічною, юридичною та іншими відділами приймається рішення про надання згоди або відмови в кредитуванні.

Укладання договору необхідно проводити дотримуючись всіх юридичних правил. Найкраще, якщо займатися розробкою стандартної форми та укладанням договорів буде юридичний відділ підприємства або фірма, яка надає юридичні послуги. Це мінімізує ризики, які можуть виникнути при неправильному формулюванні пунктів договору.

Отримання оплати та відвантаження продукції має виконуватися вчасно та строго у відповідності до умов договору. Обов'язково має бути відповідальний відділ чи особа за здійснення такого контролю. Такий підхід дозволить уникнути штрафних санкцій за порушення строків чи умов договору. Також, виконання всіх операцій повинно супроводжуватися обов'язковим документальним оформленням та відображатися в обліку.

Наступним етапом є отримання решти суми оплати кредиту. Саме на цьому етапі найчастіше виникають проблеми, коли підприємство-боржник

не виконує своїх зобов'язань. Тому має сенс розробити підприємством-кредитором план дій по мінімізації ризиків несплати.

По-перше, підприємствам-кредиторам слід ввести практику планування дебіторської заборгованості. Важливим інструментом в плануванні є складання графіку отримання платежів від боржників. Такий графік оформлюється у вигляді таблиці із зазначенням наступної інформації: найменування суб'єктів господарювання, суми заборгованості, дати оплати та кінцеві дати судових позовів. Досить ефективно використовувати для складання таких графіків спеціалізовані комп'ютерні програми.

Виникнення спорів у зв'язку з затримкою оплати доцільно намагатися вирішити в досудовому порядку шляхом переговорів з боржником. Розроблення системи нагадування про оплату дебіторам також дозволить уникнути проблемних ситуацій.

В останні роки все більш популярною стає практика продажу сумнівних боргів спеціалізованим установам. Це дозволяє уникнути значних втрат часу та фінансових ресурсів на судову тяжбу. Проте користуватися такими послугами має сенс лише після вичерпання власних можливостей врегулювання спорів, оскільки продаж заборгованостей зазвичай здійснюється за набагато нижчими цінами, ніж сума самих заборгованостей.

Завершальним етапом є проведення аналізу взаємовідносин з дебіторами. Цей етап передбачає корегування кредитної та цінової політики відповідно до виявлених в процесі співпраці обставин. Важливо розуміти, що за результатами проведеного аналізу іноді варто припинити наступні взаємовідносини з проблемними клієнтами. Час та засоби, витрачені на взаємовідносини з такими підприємствами, можуть бути більш ефективно використані при роботі з рештою партнерів. Також це дасть змогу зосередитися на розширенні клієнтської з залученням нових клієнтів.

Отже, можна простежити, що ефективний контроль на кожному етапі виникнення дебіторської заборгованості та застосування сучасних інструментів в управлінні такою заборгованістю, дозволить значно підвищити результативність діяльності суб'єктів господарювання, які надають торгівельні кредити.

Література:

1. Домбровська Л.В. Дебіторська заборгованість підприємств України / Домбровська Л.В. // Ефективна економіка. – 2018. – Вип. 7. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2018/44.pdf
2. Пастернак М.М. Методика аналізу дебіторської / Пастернак М.М. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – Вип. 23. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/131.pdf>
3. Петричко М.М. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства / Петричко М.М. // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 13. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/112.pdf

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

ЛАКТИОНОВ Г. В.

магістр

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро, Україна

Чітке тлумачення грошових потоків дозволить підприємцям краще адаптуватись до змін під час євроінтеграційних процесів і своєчасно приймати актуальні рішення заради мінімізації негативних впливів при здійсненні господарської діяльності.

На сьогоднішній день за сучасних умов економічного розвитку українських підприємств питання актуальності і значимості грошових потоків не викликає будь-яких сумнівів, адже фінансово-господарська діяльність насамперед пов'язана з рухом грошових коштів під час здійснення операцій, в результаті чого і формуються грошові потоки. Проте аналізуючи матеріали за темою від різних авторів, можна помітити різні підходи до самого визначення суті грошових потоків, а також досить широкий спектр різних класифікаційних ознак, що свідчить про невирішеність цього питання.

Якщо опиратися на правове регулювання даного питання, то саме по собі визначення «грошові потоки» наведено тільки в МСБО №7 «Звіт про рух грошових коштів» і прописане, як надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів. В НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначення «грошових потоків» відсутнє, але є визначення «рух грошових коштів», під яким розуміють надходження і вибуття грошей та їхніх еквівалентів, що є тотожним до грошових потоків [1; 2].

Беручи до уваги МСБО №7, слід звернути увагу на те, що в зарубіжних джерелах під визначеннями «грошовий потік» і «грошові потоки» (англ. cashflows) розуміються дещо різні речі. Поняття «грошовий потік» (англ. cashflow) по своїй суті більш відноситься до поняття «чистий грошовий потік» (англ. netcashflow), тобто залишок грошових коштів на певну дату в результаті грошових потоків.

Під час аналізу даної теми такі зарубіжні науковці, як Брігхем Ю., Ерхардт М., Гропеллі А., Нікбахт Е., Маршалл Дж. Ф., Бансал В. К. сходяться на думці, що «грошовий потік» слід тлумачити, як певну міру ліквідності підприємства, що складається з чистого доходу і не грошових доходів та витрат та має три важливі характеристики: величину, напрямок і час [3; 4; 5]. Аналогічної позиції дотримуються і вітчизняні науковці А. Г. Завгородній, Є. В. Мних та В. І. Краменко [9; 10; 11]. У той же час Ван Хорн Дж. К. визначає «грошові потоки», як постійний безперервний процес, а Бернстайн Л. А. взагалі стверджує, що саме по собі твердження

«потоки грошових коштів» позбавлене сенсу і було б краще замінити його на «дохід до нарахування зносу», оскільки потік – це постійний рух коштів, що здійснюється під час різної діяльності підприємства [6; 7].

У вітчизняній практиці найбільш широко охарактеризував та дослідив грошові потоки Бланк І. О. Він підходить до визначення з боку економічної сутності даного явища і зазначає, що при здійсненні своєї діяльності будь-яке підприємство створює певний рух грошових коштів у формі їх поступлень та витрат і цей рух коштів створює фінансово-господарську діяльність підприємства і визначає саму суть грошових потоків [8, с. 17].

Таким чином, зіставивши усі тлумачення та порівнявши їх між собою, можна зробити висновок, що концептуально сформувався два підходи щодо визначення грошових потоків:

1) різниця між отриманими і виплаченими коштами за певний визначений період;

2) подія в динаміці, безперервний рух коштів, їх обіг під час господарської діяльності за певний період.

Виходячи з вищевикладеного, можна підсумувати, що грошові потоки є багатоплановою економічною категорією, що включає в себе різні його види.

Ефективне управління грошовими потоками можливе при визначенні основних його аспектів.

Грошові потоки виникають при господарській діяльності підприємства та обслуговують її здійснення. Ефективна та своєчасна організація грошових потоків підприємства є передумовою досягнення оптимальних результатів його господарської діяльності загалом. Грамотне управління гармонізацією обсягів та направлення різних грошових потоків в часі забезпечить стабільні темпи розвитку підприємства, адже ці параметри є складовими фінансової стійкості, що дозволить швидко та планомірно досягнути поставлених завдань.

Окрім цього, планування та гармонізація грошових потоків повинні бути раціональними. Необхідність раціонального підходу можна продемонструвати, уявивши виробничий процес на підприємстві. Якщо не дотримуватись раціонального підходу при плануванні грошових потоків, то це може послужити збою у здійсненні платежів, що в свою чергу негативно позначиться на формуванні виробничих запасів, рівні продуктивності, та як наслідок на реалізації готової продукції.

Ефективне управління грошовими потоками надає змогу знизити ризик неплатоспроможності підприємства та зменшити потреби в позиковому капіталі. Це досягається через синхронізацію надходжень і виплат коштів, що виникають під час здійснення господарської діяльності,

що дасть змогу більш раціонально заощаджувати при використанні власних фінансових ресурсів.

Відповідно, заощаджені кошти при ефективному управлінні грошовими потоками можуть допомогти підприємству отримати додатковий прибуток через фінансове інвестування.

Таким чином, можна констатувати, що управління грошовими потоками є важливою складовою при управлінні господарською діяльністю підприємства, оскільки грошові потоки щільно переплітаються з усією системою управління і раціональний, планомірний підхід до їх гармонізації дозволить ефективно вирішувати поточні проблеми на усіх рівнях господарської діяльності. Для цього необхідно вести детальний облік грошових потоків для надання повної і достовірної інформації управлінському апарату підприємства, щоб мати можливість за необхідністю своєчасно його коригувати.

Отже, проаналізувавши спеціальну літературу за вказаною темою, встановлено неоднозначність підходів до визначення поняття «грошові потоки», як серед вітчизняних авторів, так і серед зарубіжних.

З метою уникнення невизначеності трактування суті грошових потоків, необхідно розділити поняття грошового потоку та грошових потоків за аналогією із зарубіжними сучасними науковцями:

1) грошовий потік (cashflow) – це чистий грошовий потік, тобто залишок грошових коштів на певну дату в результаті діяльності підприємства;

2) грошові потоки (cashflows) – це рух коштів, тобто процес, який відбувається на підприємстві внаслідок його діяльності.

На сьогоднішній день подальше уточнення поняття та розширення класифікації грошових потоків є необхідним, так як надасть можливість розширити аналітику руху грошових коштів, підвищити рівень управління грошовими потоками підприємства, що в свою чергу забезпечить підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень, фінансову стабілізацію підприємства в умовах євроінтеграції та високі темпи розвитку.

Література:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» [Електронний ресурс] : Міжнародний документ від 01.01.2012. – Режим доступу – http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_019. – Назва з екрана.
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : Наказ від 07.02.2013 №73. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. – Назва з екрана.
3. Бригхэм Ю., Эрхардт М. Финансовый менеджмент. 10-е изд. / Пер. с англ. Под ред. к.э.н. Е.А. Дорофеева. – СПб.: Питер, 2009. – 960 с.: ил. – (Серия «Академия финансов»).
4. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси / Пер. з англ, В. Ф. Овсієнка та В. Я. Мусієнка. – К.: Основи, 1993. – 383 с.

5. Маршалл Джон Ф., БансалВипул К. Финансовая инженерия: Полное руководство по финансовым нововведениям: Пер. с англ. - М.: ИНФРА-М, 1998. - 784 с.
6. Ван Хорн Дж.К. Основы управления финансами / Дж.К. Ван Хорн. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 800 с.
7. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация: Пер. с англ. – Л.А. Бернстайн. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 547 с.
8. Бланк И.А. Управление денежными потоками: Учебное пособие / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2009. – 736 с.
9. А. Г. Загородній Фінансовий словник : Г.Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Знання, 2000. – 587 с.
10. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : підручник / Є.В. Мних. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 514 с.
11. Краменко В.І. Управління ресурсами підприємства : навчальний посібник / В.І. Краменко, Б.І. Холод. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 288 с.

СУЧАСНІ БУХГАЛТЕРСЬКІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ

МОРОЗОВ О. І.

магістрант

Харківський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Харків, Україна

Комп'ютеризація бухгалтерського обліку на підприємстві передбачає автоматизацію окремих ділянок облікової роботи. Переважно це найбільш трудомісткі з них – облік заробітної плати, виробничих запасів тощо. На сьогодні існує велика кількість програмних засобів автоматизації обліку. Найпоширенішими програмними продуктами є: 1С:Підприємство, BEST-PRO, Інфо-Бухгалтер, Флагман, ФинЕксперт, Галактика, Парус, PlatinumSQL тощо. Основна характеристика яких наведена в таблиці 1.

В сучасних умовах господарювання найбільш поширеною й найпридатнішою серед зазначених програм є програма «1С:Підприємство», оскільки вона має наявно вбудовану об'єктно-орієнтовану мову програмування і розвинуте інтерактивне середовище, що дає змогу змінювати типові конфігурації для власних потреб чи навіть повністю переписати. Недоліком системи є обов'язкове налаштування її фахівцем. Проте система має ряд наступних переваг:

- простота інсталяції і використання;
- можливість гнучкого налаштування конфігурації;
- можливість швидко виконувати операції;
- середня ціна тощо.

Сучасні програмні засоби автоматизації обліку

Найменування	Стисла характеристика
1	2
1С:Підприємство	Універсальна бухгалтерська програма, використовується на підприємствах різних видів діяльності. Передбачає автоматизацію усіх ланок бухгалтерського обліку, облік витрат у розрізі бухгалтерських рахунків (субрахунків), складання фінансової звітності, фінансовий аналіз
Галактика	Корпоративний продукт для комплексного управління підприємством. Вирішує завдання бухгалтерського та оперативного обліку, фінансового та економічного аналізу
Парус	Інтегрована система управління підприємством. Вирішує завдання бухгалтерського та оперативного обліку, фінансового та економічного аналізу
BEST-PRO	Професійна програма для торгівлі. Здійснює планування, облік продажу, облік витрат, управління персоналом, фінансове планування
Моноліт	Інтегрована система управління підприємством. Вирішує завдання бухгалтерського та оперативного обліку, фінансового та економічного аналізу
Інфо- Бухгалтер	Спеціалізована програма, що легко адаптується до будь-яких методик обліку малих і середніх підприємств. Має генератор звітних форм, можливості для фінансового аналізу, графічного зображення результатів
Флагман	Інтегрована система управління підприємством. Включає підсистеми: Документообіг, Виробництво, Торгівля, Бухгалтерський облік, Фінансовий аналіз, Техніко-економічне планування

НОВІ АСПЕКТИ В ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗА МСФЗ

ПРИЙМАК Н. В.

аспірант кафедри обліку та оподаткування

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ, Україна

Фінансові інструменти кредитування традиційно і справедливо вважаються одним із найскладніших об'єктів бухгалтерського обліку. Крім того, навіть розробники міжнародних стандартів не заперечували складність вимог щодо обліку та різноманітність самих фінансових інструментів [1].

Облік фінансових інструментів кредитування та відображення інформації у звітності регламентує декілька міжнародних стандартів обліку, зокрема МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», котрий набрав чинності 1 січня 2018 року і є обов'язковим до застосування усіма суб'єктами господарювання, що складають звітність за МСФЗ [2].

МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» повністю забезпечує комплексний підхід до розкриття основних аспектів обліку та оцінки фінансових інструментів.

Первісна оцінка фінансових інструментів відповідно до вимог п. 5.1.1 МСФЗ 9 здійснюється за справедливою вартістю, при тому враховується в плюс або мінус витрати по угоді у тому випадку, якщо придбається фінансовий актив або фінансове зобов'язання за справедливою вартістю із відображенням змін через прибуток або збиток [3]. Що стосується подальшої оцінки фінансових інструментів, то вона залежить від їх виду, а точніше від класифікації. Зупинимось на деяких змінах, що стосуються оцінки фінансових активів, як основних складових фінансового інструменту.

Відповідно до п.5.2.1-2 МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» виділено основні класи фінансових активів, до кожного з яких застосовуються свої правила оцінки та визнання прибутків чи збитків:

- які оцінюються за амортизованою вартістю;
- які оцінюються за справедливою вартістю.

Для останньої категорії передбачено два варіанти відображення результату зміни справедливої вартості:

- у складі прибутків або збитків поточного періоду;
- у складі іншого сукупного доходу.

Крім цього, стандарт вводить певне обмеження, що стосується можливості оцінки за амортизованою вартістю, яка може застосовуватись лише щодо тих фінансових активів, щодо яких виконуються такі умови:

- утримання активу відповідає певній моделі бізнесу, мета якої
- утримання активу задля збирання контрактних грошових потоків;
- контрактні умови фінансового активу передбачають у певній дати надходження грошових потоків, які є лише погашенням основної суми заборгованості та сплатою відсотків на непогашену основну суму [1; 2; 4].

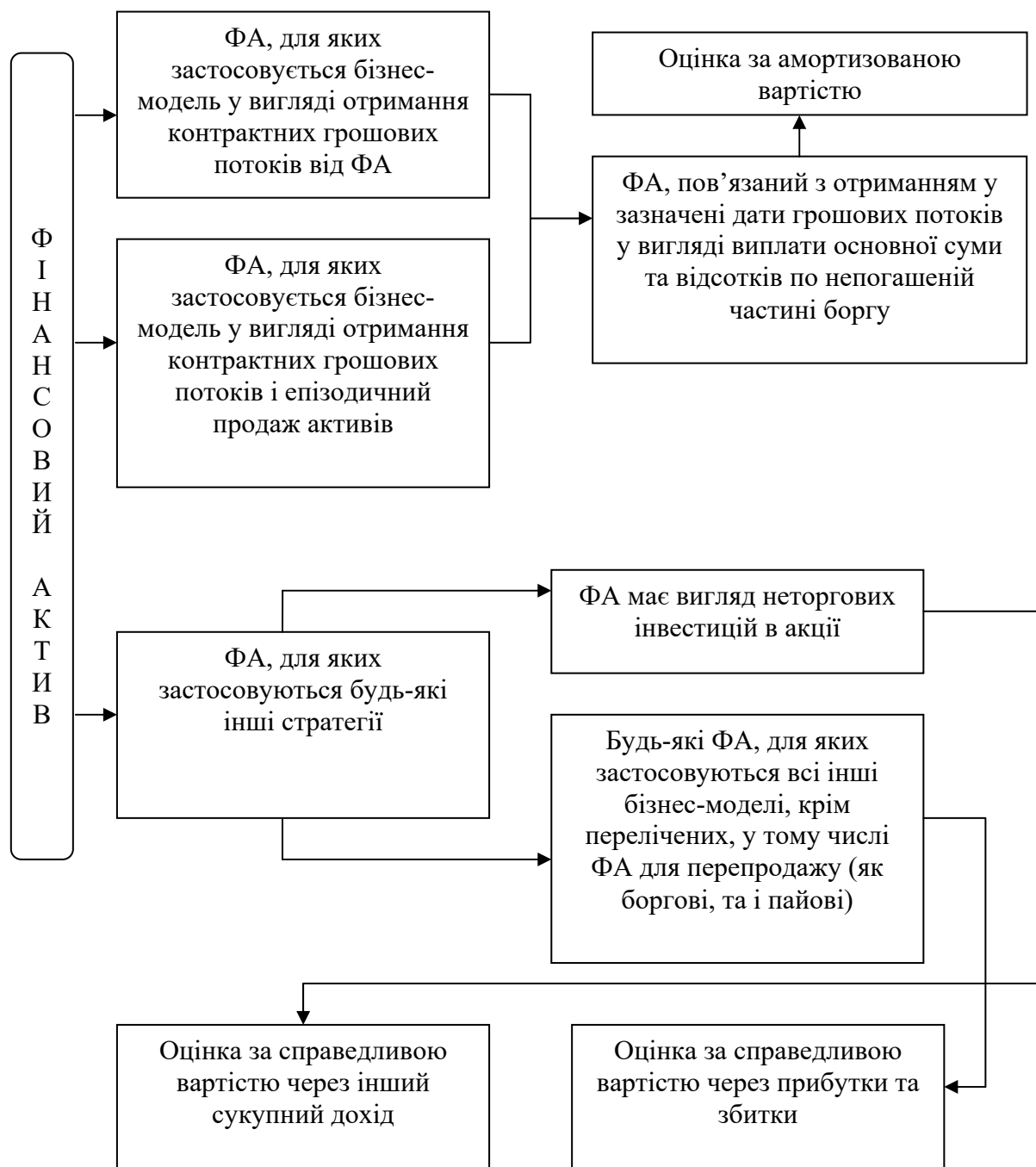


Рис. 1. Загальна класифікація фінансових інструментів в розрізі фінансових активів згідно змін у МСФЗ 9 [1; 3]

Як бачимо, у новій версії МСФЗ 9 наведена чітка класифікація фінансових активів, котра пов'язана з методикою їх обліку та розкриття інформації у фінансовій звітності (рис. 1).

Отже, оновлений варіант МСФЗ 9 частково змінив існуючу класифікацію і уточнив порядок оцінки фінансових інструментів, зокрема чітко передбачив умови використання тестів бізнес-моделі і виплат по договору для цілей класифікації фінансових активів і окреслив порядок відокремлення фінансових активів, що враховуються за амортизованою вартістю, за справедливою вартістю через прибутки та збитки, за справедливою вартістю через інший сукупний дохід. Внесені зміни дозволяють полегшити практичне застосування стандарту для коректної оцінки і відображення у фінансовій звітності таких складних економічних об'єктів, якими є різноманітні фінансові інструменти.

Література:

1. IFRS 9 Financial Instruments. Project Summary. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB=Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-InstrumentsRecognition/Documents/IFRS-9-Project-Summary-July-2014.pdf>
2. Фінансові інструменти. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (зі змінами від 01.01.2012 р.). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_016.
3. Попадюк К.МСФО 9 / IFRS 9 образца 2014 года: игра в классификацию продолжается 11.08.2014. URL: http://inflexio.ru/msfoifrs-9-obrazca-2014-goda-igra-v-klassifikaciyu-prodolzhaetsya.html?utm_source=feedburner&utm_medium=email&utm_campaign=Feed%3A+inflexionews+%28%D0%A1%D0%B2%D0%B5%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B5+%D0%BE%D1%82+Inflexio.RU%29
4. Лоханова Н. Класифікація та оцінка фінансових інструментів – огляд змін у зв'язку з оновленням МСФЗ 9 (IFRS 9) // Науково-практичний журнал Бухгалтерський облік і аудит №7. – 2014. – С. 16-22.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

ФУРСА А. Ю.

студентка факультету обліку та податкового менеджменту

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

На сучасному етапі розвитку виробничого та соціально-економічного потенціалу національної економіки України дуже важливо використовувати всі її можливості з метою якомога швидшої інтеграції до

Європейського Союзу. При цьому варто звернути увагу, у першу чергу, на такі резерви, реалізація яких не потребує інвестицій та часу.

Економіка України, яка надійшла до нас як спадок від попередніх часів її існування, має багато недоліків, які заважають державі на шляху розв'язання її глобальних соціальних та економічних завдань. Головним при цьому є пошук таких проявів господарського атавізму, відмова від яких не потребує жодних ресурсів, але обіцяє діючий результат.

Проблемам бухгалтерського обліку основних засобів присвячені численні праці відомих науковців-економістів. Серед них прізвища таких видатних вчених та практиків, як Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Грабова, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, Г.О. Дарманська та багато ін. Їх праці спрямовані на загальні проблеми теорії та практики організації й ведення бухгалтерського обліку. Незважаючи на велику кількість досліджень процесу обліку основних засобів, велика частина питань залишається невирішеною.

Метою даної наукової публікації є висвітлення та критичний аналіз проблемних питань організації обліку операцій з основними засобами.

Досягнення такої мети вимагає розв'язання наступних завдань:

1) розгляд сучасних підходів до пошуку та відбору методів комп'ютеризації бухгалтерського обліку взагалі, та основних засобів зокрема;

2) дослідження практики використання існуючих форм первинного обліку операцій з руху основних засобів;

3) формування пропозицій щодо поліпшення процесу організації обліку основних засобів.

Найбільш популярними продуктами комп'ютерного обліку на ринку України є «1С: Підприємство», «Парус», «Галактика», «БЕСТ» та деякі інші [1; 2]. При цьому перший з них найбільш налаштований на підприємства малого та середнього бізнесу. Головним призначенням програми «Парус» є облік у бюджетних установах. Сфера використання останніх двох систем – середній та, особливо, великий бізнес. На сьогоднішній час найбільшою популярністю користується система на базі «1С: Підприємство». Вона дозволяє створювати усі механізми обліку основних засобів.

Проте вона має суттєвий недолік, оскільки ідеологія системи «1С» заснована на механізмі «субконто». Таке поняття заздалегідь відсутнє у теорії бухгалтерського обліку. Ця програма була створена у Москві, ще на початку 90-х років минулого сторіччя та завдяки потужним рекламним вливанням, продовжує існування на ринку й досі, незважаючи на її суттєвий принциповий недолік.

Використання субконто дозволило організувати аналітичний облік. Однак, на сьогодні існують інші можливості для його організації. До того

ж, відсутність цього терміну значно спрощує зміст роботи бухгалтерів. Слід додати, що усі перелічені вище програми теж є продуктами Російської Федерації.

Разом з тим, на ринку існує програма комп'ютерного бухгалтерського обліку «Акцент», що є продуктом українського виробника. Вона не використовує певні спеціальні терміни, які створюються задля зручності програмістів. Система не зобов'язує бухгалтера здійснювати облік тільки за певним алгоритмом, що у свою чергу дозволяє йому самостійно програмно налаштовувати облікові процедури під особливості окремої господарської операції.

Узагальнення матеріалів дослідження демонструє, що створення комп'ютерної системи бухгалтерського обліку є не зовсім звичайною процедурою стосовно її здійснення [3; 4]. Вона потребує координації зусиль фахівців різних напрямів. По-перше, технічних робітників, які створюють мережу технічних засобів для комп'ютеризації обліку та програмне забезпечення для неї. По-друге, спеціалістів у сфері бухгалтерського обліку [5, с. 190]. Вони мають створювати технічне завдання для діяльності перших. Саме від цієї постановки залежить зовнішній вигляд комп'ютерної системи бухгалтерського обліку, зручність її використання та відповідність загальним вимогам і процедурам обліку.

Дана технологія створення системи є причиною постійних протиріч між технічними розробниками та фахівцями бухгалтерського обліку. Перші з них витрачають більшу частину праце-витрат, внаслідок цього система обліку набуває того вигляду, який є зручнішим для програмістів. Саме така картина характерна для системи «1С-Підприємство».

Одним із найважливіших проблемних питань обліку операцій з основними засобами є питання їх документування. На сьогодні підприємствами використовуються типові форми документів з обліку основних засобів, зокрема:

- акт, яким фіксується прийняття або передача об'єкта основних засобів (ф. ОЗ-1). Призначений для відображення руху об'єкта при внутрішньому переміщенні, від цеху до цеху;

- «Акт приймання-передачі від ремонтуваних, реконструйованих і модернізованих об'єктів»(ф. ОЗ-2);

- «Акт списання основних засобів»(ф. ОЗ-3);

- «Акт списання автотранспортних засобів»(ф. ОЗ-4);

- документ, що підтверджує факт установки, чи пуску або демонтажу будівельної техніки (акт по ф. ОЗ-5);

- інвентарна картка про прийняття до обліку об'єкта (ф. ОЗ-6);

- опис інвентарних карток об'єктів основних засобів, що знаходяться на обліку у певному господарському підрозділі підприємства (ф. ОЗ-7);

- картка для відображення руху основних засобів. Призначається для характеристики руху сукупності об'єктів, що закріплені за певною структурною одиницею підприємства (картка за ф. ОЗ-8);

- інвентарний перелік (список) об'єктів основних засобів, власником яких є підприємство у цілому (ф. ОЗ-9).

Усі ці форми були затверджені у 1995 році [6, п. 1]. З того часу їх зміст залишався незмінним. У той же час правила обліку основних засобів змінювалися не одноразово. У результаті – деякі з показників, які мають існувати у відповідності з нормами діючого законодавства, взагалі не можуть бути внесені у документи первинного обліку за банальною причиною – відсутністю місця для внесення. Так, зокрема, це стосується інформації щодо переоцінки об'єкту, яка має бути відображена у формі ОЗ-6 [6, п.18], але яка не передбачена для її внесення.

Типовими формами обліку не передбачається внесення інформації з оперативної оренди основних засобів. При таких господарських операціях об'єкт основного засобу обліковується у орендодавця (відповідно, й картка форми ОЗ-6 знаходиться у нього), але використовується орендарем, тобто у нього теж має бути відповідний обліковий документ.

Таким чином, можна рекомендувати, щоб орендар аналогічно до орендодавця, був забезпечений формою первинного обліку на запозичений об'єкт основного засобу. У вказаному документі слід зазначати такі характерні ознаки, як найменування орендодавця, строк отримання у оренду. Також вона має містити усю іншу інформацію, яка зазвичай наявна у картці ОЗ-6, а саме, місце розташування об'єкта, його серійний номер, первісна вартість та ін.

Аналогічні рекомендації слід застосувати до документів обліку амортизації на об'єкти оренди, адже за умовами оренди, амортизація може нараховуватися орендарем. У такому випадку ним же має нараховуватися сума зносу та залишкова вартість.

Висновки. Проведене дослідження проблемних питань організації обліку операцій з основними засобами показало, що на сучасному етапі розвитку національної економіки потрібно послідовно переходити від використання програмних продуктів комп'ютеризації бухгалтерського обліку російського походження, які є застарілими за своєю ідеологією формування, до національних програм. Провідна роль при створенні комп'ютерних систем бухгалтерського обліку має бути закріплена за фахівцями-бухгалтерами, які самі ставлять завдання програмістам для розробки комп'ютерної системи.

Для удосконалення обліку операцій з основними засобами бажано привести типові форми первинної облікової документації до сучасних вимог.

Література:

1. Береза А.М. Основи створення інформаційних систем: навч. посіб. А.М. Береза. – Київ: КНЕУ. 2010. – С. 214.
2. Бурова О. М., Волошина В. В. Базові аспекти організації обліку основних засобів в інформаційному середовищі. Наука й економіка: науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. 2013. № 4 (32). С. 73-77.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000р. № 92 / Україна. Міністерство фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
4. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. Л.О. Терещенко, І.І. Матієнко-Зубенко. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 187.
5. Шипунова О.В. Основні аспекти організації обліку необоротних активів у середовищі комп'ютерних інформаційних систем. Збірник наукових праць. 2010. № 28. С. 187-195.
6. Про затвердження стандартних форм первинного обліку. Наказ Міністерства статистики України № 352 від 29.12.95 р. – Податки та бухгалтерський облік від 24.11.2011 – 2011 р., № 94, стор. 36.

СЕКЦІЯ 8. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

РОЗВИТОК КОМІСІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ЯК МЕТОД ОБМЕЖЕННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ

АРХІРЕЙСЬКА Н. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи та фінансових послуг*

ЧЕБАКОВА Є. А.

студент

*Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Одним з методів обмеження кредитних ризиків у банках є розвиток комісійних операцій. Комісійно-посередницькі операції – це операції, які проводяться банківською установою за певну плату у вигляді комісії. До основних видів комісійно-посередницьких операцій банку відносяться: розрахунково-касове обслуговування, валютні операції, трастові послуги, консультаційні послуги, інформаційні послуги, інші види операцій.

Ставку на зростання комісійних доходів українські банки почали робити після кризи 2008-2010 років. Причина була проста: зменшення обсягів кредитування і як наслідок – зниження прибутку банків. В Україні в період переходу до ринкової економіки багато видів комісійних операцій проводилося безоплатно навіть за високої собівартості, аби тільки привабити клієнта в надії, що після цього він або візьме в банку кредит, або відкриє депозит. Досвід розвинутих країн свідчить, що в них банки встановлюють невисокий рівень кредитних ставок, тому комісійні доходи традиційно є одним з основних видів доходів банків.

Основну відповідальність за управління кредитними ризиками в АТ КБ «ПриватБанк» несе Кредитний комітет. Значення нормативів кредитних ризиків банку за період 2015-2017 років покращилося. Якщо в 2016 році вони банком не виконувалися, то в 2017 році вони відповідають встановленим нормативам і навіть є кращими, ніж в цілому по банківській системі. Кредитні ризики переглядаються і контролюються банком щороку або частіше [1]. Важливою складовою процесу управління кредитним ризиком є робота з проблемними кредитами. Не дивлячись на те, що на даному етапі кредитний ризик банку зменшився, він залишається найбільш суттєвим для банку. З метою обмеження кредитного ризику банк розвиває комісійні операції.

Порівняльна характеристика процентних та комісійних операцій, що здійснюються АТ КБ «ПриватБанк», свідчить, що обсяги комісійних операцій є меншими за процентні, в той же час, за обсягами чистого прибутку комісійні операції переважають процентні. Комісійні операції є більш ефективними, ніж процентні, вони дають значні доходи при мінімальних витратах. Найбільшу питому вагу в комісійних доходах АТ КБ «ПриватБанк» займають доходи від розрахункових операцій. Основними витратами за виплатами та комісійними є витрати за розрахунковими операціями. Комісійні операції в основному здійснюються в сегменті роздрібної банківської діяльності [1]. Станом на жовтень 2018 року АТ КБ «ПриватБанк» забезпечив майже половину чистого комісійного доходу всього банківського сектора України.

В сучасних умовах збільшення комісійних доходів банків відбувається як внаслідок простого підвищення тарифів або запровадження плати за раніше безоплатні послуги, так і внаслідок розширення видів та покращення якості банківських послуг. Банки залучають значні технологічні, інформаційні та інтелектуальні ресурси, суттєво покращуючи рівень банківських послуг, роблячи їх зручними та корисними для клієнтів, розширюють лінійки продуктів, упроваджують більш складні сервіси, за які стягують додаткові комісії.

Широкий спектр комісійних операцій і можливості постійного їх розширення завдяки сучасним технологіям та попиту клієнтів на різні види послуг банків дозволяють зробити комісійні операції вагомим джерелом прибутку банків.

Література:

1. ПАТ КБ «ПриватБанк» Окрема фінансова звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності та звіт незалежного аудитора 31 грудня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//https://static.privatbank.ua/files/.pdf](https://static.privatbank.ua/files/.pdf).

ОЦІНКА СТАНУ ДЕПОЗИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКІВ УКРАЇНИ

БЕЗДІТКО Ю. М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування*

ДРАГОЄВА В. В.

магістрант

Херсонський національний технічний університет

м. Херсон, Україна

У країнах з ринковою економікою формування ресурсної бази банків відбувається, переважно, за рахунок залучення заощаджень населення, відповідно саме від цих умов та засобів їх формування залежать найважливіші показники діяльності банківських установ як рентабельність та ліквідність, тому проблема формування та ефективного використання ресурсної бази банків не лише залишається актуальною з часів створення перших банків, а й вимагає подальшого дослідження для її вирішення та удосконалення.

Стан вивчення проблеми. Значний внесок у розробку питань депозитної діяльності банківських установ зробили відомі зарубіжні економісти: Г. Айленбергер, Р. Еллер, П. Роуз, Дж. Сінкі.

До найбільш вагомих праць, адаптованих під реалії українського банківського ринку та присвячених аналізу депозитної політики банку, належать дослідження вітчизняних вчених: О. Васюренка, О. Дзюблюка, О. Дмитрієва, В. Геєця, А. Герасимовича, О. Гриценка, О. Заруби, А. Кириченка, В. Колеснікова, Т. Коха, Л. Кроливецької, А. Мороза, С. Науменкової, Л. Примостки, М. Савлука, Т. Смовженко та інших.

Проте істотне підвищення ролі депозитної політики у забезпеченні стійкості і надійності як певного банку, так і банківської системи країни зумовлює необхідність подальших комплексних досліджень, а особливо механізму взаємодії банківських установ з клієнтами у процесі формування їх ресурсного потенціалу.

Метою даного дослідження є оцінка стану ресурсного забезпечення та структури депозитних портфелів як окремих банків, так і банківської системи України в цілому.

Викладення основного матеріалу. Одним з найважливіших інструментів формування ресурсної бази банку є його депозитна політика, що визначається як стратегія і тактика банку в залученні грошових коштів вкладників та інших кредиторів і визначення найефективнішої комбінації цих джерел задля максимізації прибутку за всебічного задоволення потреб клієнтів у депозитних послугах. Задля отримання прибутку банки використовують залучені кошти юридичних і фізичних осіб для

здійснення кредитних та інвестиційних операцій за більш високі процентні ставки [1].

На базі даних офіційного сайту Національного банку України здійснено аналіз динаміки та структури депозитних портфельів банків України за період з 2013 по 2017 роки, що відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Депозитний портфель банків України за 2013-2017 роки, тис. грн.*

Період	2013	2014	2015	2016	2017
Всього	702914233	718 205 962	760 295 392	854 832 098	929 567 814
Зміна у річному обчисленні, %	17,6	2,2	5,9	12,4	8,7
Депозити фізичних осіб	441 892 374	422 733 350	399 841 574	431 514 422	479 536 313
Зміна у річному обчисленні, %	19,5	-4,3	-5,4	7,9	11,1
Частка в депозитному портфелі, %	62,9	58,9	52,6	50,5	51,6
Депозити юридичних осіб	261 021 859	295 472 612	360 453 818	423 317 676	450 031 501
Зміна у річному обчисленні, %	14,6	13,2	22,0	17,4	6,3
Частка в депозитному портфелі, %	37,1	41,1	47,4	49,5	48,4
Динаміка депозитного портфелю за валютою депозитів					
У гривні	431 101 066	373 912 792	401 266 597	435 345 776	499 457 597
Зміна у річному обчисленні, %	32,2	-13,3	7,3	8,5	14,7
Частка в депозитному портфелі, %	61,3	52,1	52,8	50,9	53,7
У валюті	271 813 166	344 293 171	359 028 795	419 486 322	430 110 217
Зміна у річному обчисленні, %	0,1	26,7	4,3	16,8	2,5
Частка в депозитному портфелі, %	38,7	47,9	47,2	49,1	46,3
Динаміка депозитного портфелю за строками депозитів					
Поточні депозити	219 869 761	271 182 318	345 688 928	416 040 537	457 165 344
Зміна у річному обчисленні, %	13,7	23,3	27,5	20,4	9,9
Частка в депозитному портфелі, %	31,3	37,8	45,5	48,7	49,2
Строкові депозити	483 044 472	447 023 644	414 606 464	438 791 561	472 402 470
Зміна у річному обчисленні, %	19,5	-7,5	-7,3	5,8	7,7
Частка в депозитному портфелі, %	68,7	62,2	54,5	51,3	50,8

*Примітка. Складено автором за даними джерел [3]

Так, за даними НБУ, загальний обсяг депозитів в Україні станом на 01.01.2018 року становив 929 567 814 тис. грн., що на 74 735 716 тис. грн. більше від аналогічного показника на 01.01.2017 року, з них: депозити фізичних осіб становили 479 536 313 тис. грн. (51,6%), депозити юридичних осіб – 450 031 501 тис. грн., що становило 48,4%.

За 2013-2017 роки структура депозитного портфелю українських банків дещо змінилася, якщо у 2013 році в депозитному портфелі переважали депозити фізичних осіб, які становили 441 892 374 тис. грн. (62,9%), то впродовж чотирьох років, їхня частка постійно зменшувалася, і на кінець 2017 року становила 51,6% (479 536 313 тис. грн.). Загальний же обсяг депозитного портфелю українських банків має позитивну динаміку і з 702 914 233 тис. грн. у 2013 році збільшився до 929 567 814 тис. грн.

Проведені розрахунки свідчать, що на кінець 2017 року в Україні незначно переважали строкові депозити, які склали 472 402 470 тис. грн. (50,8%), тоді як поточні депозити становили 457 165 344 тис. грн. (49,2%). Впродовж 2014-2015 років частка строкових депозитів у структурі депозитних портфелів банків України зменшувалась, що було викликано соціально – політичною нестабільністю, збільшенням темпів інфляції, збройною агресією Російської Федерації, що проявилася анексією АР Крим та окупацією східних областей України. За 2016 рік ця частка зменшилась ще на 3,2 в.п., порівняно з показником попереднього року, а поточних – зросла, здебільшого, через спад довіри до банків.

Як відомо, залучені депозити поділяють залежно від термінів строкових угод, і згідно з класифікацією Національного банку України утворюють п'ять груп: до 31 дня (місяць); від 32 до 92 днів (квартал); від 93 до 183 днів (півріччя); від 184 до 365 днів (рік); понад 365 днів (довгострокові депозити) [4].

Відповідно, депозити перших чотирьох груп є короткостроковими, а депозити п'ятої групи – довгострокові. Чим вища частка зобов'язань перед клієнтами банків на довгостроковій основі, тим вища стабільна частина ресурсів банків, що позитивно впливає на ліквідність і зменшує залежність від міжбанківських позик. Проте строкові депозити є дорожчими для банків, що негативно впливає на їх рентабельність та прибутковість. При цьому спостерігається певна закономірність, що при високих темпах інфляції підприємства і населення здебільшого уникають строкових депозитів. Населення у такому випадку зберігає кошти поза банківської системою у вигляді вільноконвертованої валюти, а підприємства – на розрахункових (поточних) рахунках. Тож, питома вага різних ресурсних складових у загальному обсязі депозитних ресурсів за 2015-2017 роки розподілялась майже в рівних пропорціях.

До основних проблем, що зумовлюють дефіцит довгострокових банківських ресурсів, можна віднести: низький рівень довіри до банків, недостатній рівень розвитку небанківських фінансово-кредитних інститутів і фондового ринку, високі кредитні ризики та недосконалість законодавчої бази.

Станом на 01.01.2018 року валютна структура загального депозитного портфелю банків України на 53,7% (499 457 597 тис. грн.) складалась з гривневих вкладів, а 46,3% (430 110 217 тис. грн.) становили вклади в іноземній валюті. У останні роки зберігається нерівномірна динаміка зміни обсягу депозитів як в іноземній валюті, так і в національній валюті.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що в цілому український депозитний ринок починає повільно відроджуватись після падіння, викликаного військово-політичною невизначеністю та девальвацією гривні.

За досліджуваній період частка строкових депозитів у загальній сумі депозитів комерційних банків України знижувалась, а відповідно поточних депозитів зростала. До основних проблем, що зумовлюють дефіцит довгострокових банківських ресурсів, можна віднести: низький рівень довіри до банків, недостатній рівень розвитку фондового ринку, високі кредитні ризики та недосконалість законодавчої бази.

Але, попри це, у банківському секторі необхідно створювати умови для повноцінної реалізації банками функції трансформації короткострокових ресурсів в довгострокові, оскільки функції банку, як фінансового посередника не обмежуються залученням довгострокових ресурсів для видачі довгострокових кредитів. Головною причиною неможливості повноцінної трансформації ресурсів по термінах в Україні є особливості системи управління ліквідністю банків – вітчизняні банки підтримують власну ліквідність за рахунок великого обсягу добровільних резервів, оскільки у разі кризи їм не гарантована ресурсна підтримка НБУ.

Література:

1. Банківська справа / [за ред. Ф.Ф. Бутинця]. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.
2. Абралава Н.А. Депозитный потенциал коммерческого банка / Н.А. Абралава // Вісник Української академії банківської справи. – 2004. – № 2. – С. 62-66.
3. Грошово-кредитна статистика [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579.
4. Бартош О.М. Депозитна політика банку та основні етапи її формування / О.М. Бартош // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – № 3. – С. 97-101.

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ І НЕДЕРЖАВНОЇ ФОРМ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

БЕЗКРОВНИЙ О. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту*

БАЗІЛЕВСЬКА А. М.

студент

КІРНОС Д. В.

студент

*Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава, Україна*

З виникненням незалежної Української держави відбувається поступова зміна розуміння сутності соціального забезпечення в контексті європейських традицій. Значної уваги потребує процес формування законодавчої бази в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян як форми реалізації права громадян на соціальне забезпечення в нових економічних умовах.

Досліджуючи питання теорії правовідносин соціального страхування, слід виділити позицію С.О. Сільченко, який звертає увагу на соціальний аспект, який відокремлює соціальне страхування від інших видів особистого страхування. Він утілений в особливій природі страхових ризиків. Останні пов'язані з ймовірністю втрати заробітку як основного джерела існування найманих працівників, що породжує негативні наслідки у вигляді настання соціальної незабезпеченості, бідності... Це, у свою чергу, зумовлює широку сферу дії соціального страхування, необхідність його побудови на засадах загальнообов'язковості [4, с. 606].

Трактуючи зміст поняття загальнообов'язкове державне соціальне страхування, інший науковець О. В. Москаленко вказує на комплексний характер даного поняття. Він визначає загальнообов'язкове державне соціальне страхування як форму соціального забезпечення населення, що становить собою сукупність створюваних та гарантованих державою економічних, організаційних і правових заходів, спрямованих на компенсацію або мінімізацію наслідків погіршення матеріального і соціального становища працівників, а в передбачених законом випадках – інших категорій громадян у разі хвороби, втрати працездатності, годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, старості, а також у випадку настання інших установлених законодавством страхових ризиків, за рахунок коштів страхових фондів, що формуються шляхом сплати обов'язкових страхових внесків роботодавцями, громадянами, а

також інших джерел передбачених законом надходжень, що використовуються виключно за їх цільовим призначенням [2].

Стабільне функціонування в різних країнах світу державного соціального страхування мало вирішальне значення для розвитку приватного страхування, оскільки держава повинна піклуватися лише про тих хто потребує її захисту. Обов'язкове державне соціальне страхування захищало тільки невелику групу людей. Право захищати іншу частину населення надали приватним страховим організаціям. Згодом, перелік осіб, які отримували державну соціальну допомогу, збільшувався. Зростання фінансових можливостей держави зумовило розширення обсягів страхової відповідальності й підвищення розмірів допомоги, пенсій та інших виплат.

Сучасні держави активно використовують соціальне страхування для захисту населення на випадок захворювання, зниження працездатності, смерті годувальника, допомоги багатодітним сім'ям тощо. Принцип, згідно з яким держава в рамках соціального страхування піклується про тих, хто потребує захисту, діє всюди і сьогодні, що зокрема підтверджує показник його питомої ваги у внутрішньому продукті розвинутих країн, який набагато перевищує питому вагу комерційного (недержавного) страхування (табл. 1).

Таблиця 1

Питома вага соціального та комерційного (недержавного) страхування у внутрішньому продукті розвинутих країн Європи, %* [1]

Країна	Соціальне страхування	Комерційне страхування
Великобританія	20,6	9,9
Німеччина	26,9	5,6
Італія	23,6	2,6
Франція	28,0	5,9

На сьогоднішній день, в Україні страхування громадян від певних соціальних ризиків реалізуються, як і у Європі, із використанням різних форм соціального страхування, яким властиві певні ознаки, що мають позитивний так і негативний характер по відношенню до окремих його учасників (рис. 1).

Наведений рис. 1 загалом доводить, що при наявності спільного завдання по захисту громадян від соціальних ризиків, між існуючими формами здійснення соціального страхування існує значне коло розбіжностей. Так державне (обов'язкове) соціальне страхування направлене на відшкодування настання страхової події; в той час програми загальнообов'язко-

вого соціального страхування функціонуючи на страхових принципах, одночасно забезпечують перерозподіл фінансових ресурсів системи.



Рис. 1. Форми соціального страхування та їх характеристика

Зважаючи на існуючу різноманітність у способах здійснення соціального захисту населення через систему соціального страхування, П. Матюшко виділяє ряд ознак, за якими різняться можливості держави і приватних установ стосовно страхування від соціальних ризиків. Такими на його погляд є: по-перше, можливість держави виконувати свої зобов'язання, в тому числі й по соціальному страхуванню шляхом збільшення обсягів загальних податків і зборів; по-друге, держава може забезпечити процес здійснення соціальних виплат через зростання внесків у систему соціального страхування; по-третє, на законодавчому рівні може бути обґрунтоване зменшення параметрів матеріального забезпечення та соціальних послуг в разі виникнення дефіциту ресурсів у системі [3].

Підсумовуючи вищесказане зауважимо, що державне соціальне страхування є провідною галуззю страхування у розвинутих країнах, тому для України важливо створити всі умови для розвитку і належного функціонування даного виду страхування.

Література:

1. Лібан К. Соціальне страхування у Франції: Функціонування системи / Катерина Лібан // Профспілки України. – 2017. – №5. – С. 69-70.
2. Москаленко О.В. Основні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування в умовах ринкової економіки: монографія / О.В. Москаленко. – Х. : Юрайт, 2012. – 400 с.
3. Матюшко П. Процес вдосконалення системи соціального страхування триває / П. Матюшко// Праця і зарплата. – 2014. – №3. – С. 22-24.
4. Сільченко С.О. Окремі питання теорії правовідносин соціального страхування / С.О. Сільченко // Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення. Зб. наук. праць. Матеріали I між нар. наук. – практ. Конф. – К. : Ніка-Центр, 2013. – С. 605-609.

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО РОЗВИТКУ

ВАЛЕНЮК Є. І.

магістрант спеціальності «Менеджмент»

СУБОТІНА Г. О.

старший викладач кафедри фінансів

Національна металургійна академія України

м. Дніпро, Україна

В сучасних умовах господарювання управлінський персонал повинен володіти широким набором управлінських і професійних компетенцій. Сьогодні роботодавці висувують високі професійні та кваліфікаційні вимоги саме до управлінського персоналу. Керівні посади повинні займати найбільш кваліфіковані, компетентні та найбільш здібні люди. Особливість роботи керівників також полягає в тому, що вони самі безпосередньо не впливають на предмети праці, не створюють матеріальних цінностей, а виконують управління виробництвом, його конструкторське, технологічне, економічне, фінансове забезпечення, підготовку кадрів, управління нормуванням і організацією праці. На відміну від виробничого персоналу, результати праці управлінського персоналу мають опосередкований характер і, як правило, за часом віддалені від самого процесу праці [1, с. 98].

Формальний підхід, необґрунтованість та обмеженість оцінки управлінського персоналу не дає можливості керівнику компанії прийняти ефективні кадрові рішення. Виникає потреба в пошуку спеціальних інструментів і методів оцінки, які враховують сутність та специфіку роботи управлінського персоналу.

Найбільше повною та інформативною оцінкою управлінського персоналу стане комплексне оцінювання, що надасть можливість виявити особливості співробітників, їх потенційні можливості і перспективи росту.

Запропонована система комплексної оцінки управлінського персоналу компанії пов'язує професійну компетентність, особистісні якості, рівень кваліфікації, складність виконуваних функцій та результати роботи управлінця (рис. 1).

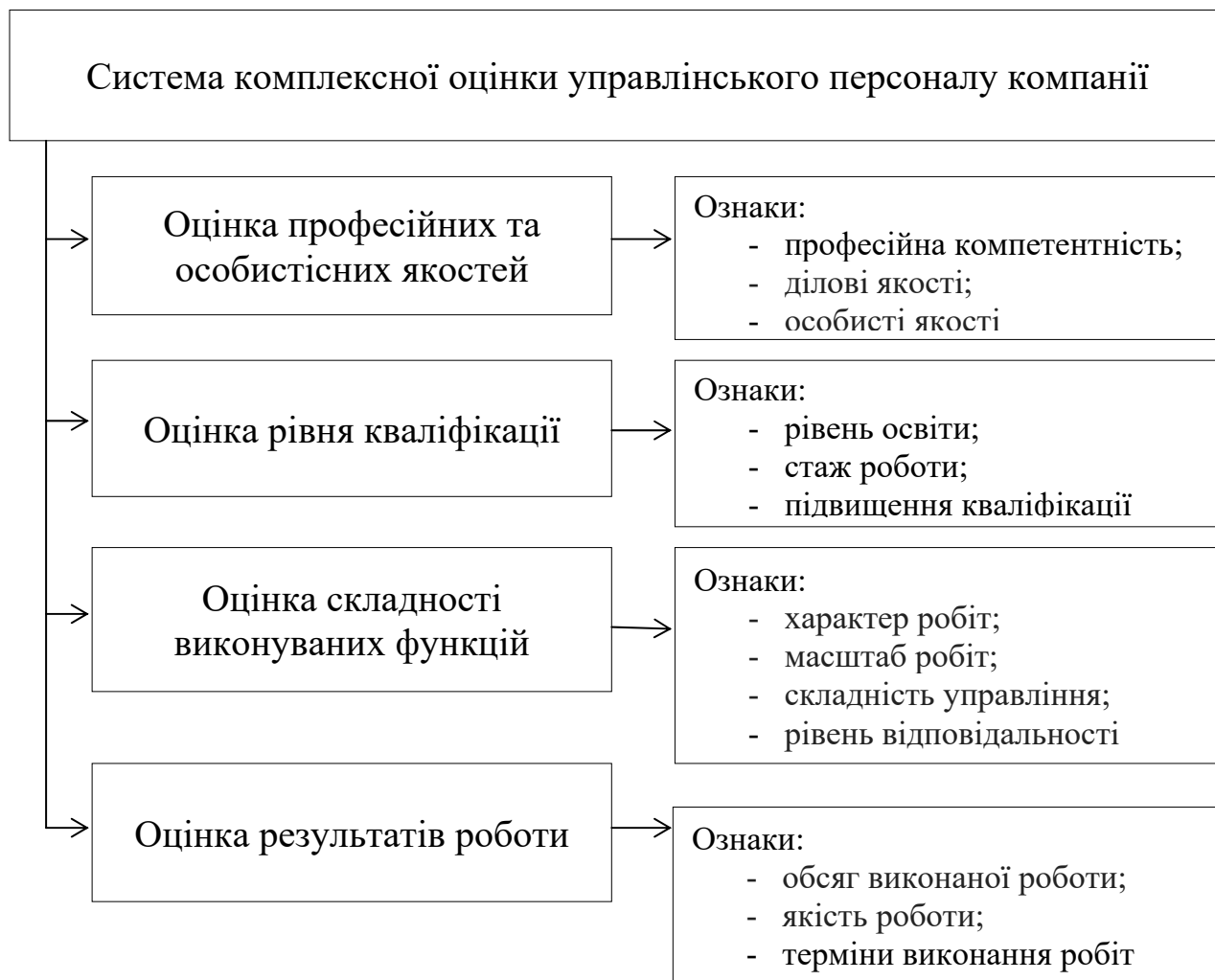


Рис. 1. Система комплексної оцінки управлінського персоналу компанії

Професійні та особистісні якості є передумовою виконання управлінської роботи. Професійна компетентність управлінського персоналу являє собою сукупність знань, вмінь, навичок, способів діяльності, професійно важливих психологічних якостей, необхідних для здійснення ефективної професійної діяльності. Вона є результатом підготовленості фахівця, якісною характеристикою володіння професійною діяльністю і передбачає усвідомленого прагнення особистості до даної діяльності.

Професійні можливості відображають рівень набутих знань та навичок. А особистісні якості визначають можливість набуття та реалізації таких професійних навичок та здібностей [2, с. 188].

Керівник має володіти такими особистими якостями, як: оптимістичний погляд на життя, впевненість у собі, комунікабельність і бажання спілкуватися, стресостійкість, харизматичність, інтерес до людей, організованість, цілеспрямованість і честолюбство, справедливість. А також мати якості, якими повинен володіти кожен працівник: чесність, відповідальність, психологічне здоров'я, врівноваженість, уміння себе контролювати, чуйність, доброзичливе ставлення до оточуючих.

До ділових якостей керівника входять навички по організації трудового процесу, самоорганізації та управлінські якості керівника: вміння планувати свою діяльність, знання тайм-менеджменту, прагнення до самовдосконалення, критичне сприйняття і уміння переосмислювати ситуації і навколишню дійсність, ерудованість, вміння навчати інших, відкритість до всього нового, вміння шукати нові форми і методи роботи, вміння працювати в команді, уміння підтримати і запалити людей новою ідеєю, здатність створювати робочий колектив із сприятливою для роботи психологічної атмосферою, уміння управляти людьми, бажання вести людей за собою, спільно домагатися поставлених цілей, здатність до розподілу уваги, утриманню в голові завдань різної спрямованості, логічне та критичне мислення, ініціативність, оперативність у вирішенні виникаючих питань, уміння виділяти першочергові цілі і завдання, бажання досягти успіху будь-якою ціною.

Запорукою ефективної роботи співробітника управлінського персоналу є його здатність та можливість до розвитку, яка забезпечується підвищенням рівня його кваліфікації. Загальна кваліфікація вимірюється рівнем освіти працівника, а також додатково здобутими навиками і вміннями: післядипломна освіта, досвід роботи на аналогічних посадах, додаткові курси підвищення кваліфікації, стажування.

Відповідно до вимог часу управлінському персоналу необхідно систематичне підвищення кваліфікаційного рівня та постійне самовдосконалення. Прояв результатів саморозвитку працівника в удосконаленні діяльності підприємства, підвищенні ефективності виконання поставлених завдань та поточної роботи повинен заохочуватися безпосереднім керівництвом або роботодавцем.

Саме тому обов'язковими сучасними ознаками підвищення рівня кваліфікації управлінського персоналу є наявність заохочень за успіхи у роботі, отримання премій за виконання особливо важливих робіт та напрямки саморозвитку: курси іноземної мови, програмування, спеціалізовані комп'ютерні курси та інші.

Впровадження обґрунтованої системи комплексної оцінки управлінського персоналу стане основою для вдосконалення професійних та особистісних здібностей управлінця і підвищення його кваліфікації.

Мотивацією для підвищення рівня своєї кваліфікації для працівників управлінського персоналу стане грошова винагорода в якості премії або підвищення окладу. Потребує фінансового забезпечення і традиційне систематичне підвищення кваліфікації управлінського персоналу.

За комплексною оцінкою буде виявлено працівників, які найбільше потребують підвищення кваліфікації. Для них пропонується розробка пропозицій навчання за визначеними курсами та можливі варіанти їх фінансування за рахунок компанії.

З урахуванням кількості працівників, що потребують підвищення кваліфікації, терміну навчання, вартості обраних курсів підприємство може розрахувати мінімальні та максимальні потрібні для цього фінансові витрати. Виходячи зі стану своєї фінансової спроможності, виявленої за аналізом фінансових результатів діяльності підприємства, визначається сума відповідних фінансових витрат.

Фінансові витрати на підвищення кваліфікації управлінського персоналу розглядаються як капіталовкладення в людський ресурс, вони, відповідно, повинні принести підприємству віддачу у вигляді підвищення ефективності його діяльності, зростання прибутку, повної реалізації цілей підприємства. Але оцінити ефективність цього процесу в цифрах реального прибутку досить складно, тому можлива оцінка ефективності на основі якісних показників та з урахування часу для реалізації нових набутих знань. Систему підвищення кваліфікації персоналу і відповідні інструменти оцінки її ефективності кожна конкретна компанія підбирає індивідуально.

Таким чином, запропонована система комплексної оцінки управлінського персоналу буде сприяти підвищенню ефективності управління на підприємстві за рахунок розвитку працівників та зацікавленості у покращенні результатів своєї роботи, що безпосередньо буде впливати на підвищення ефективності діяльності підприємства та його конкурентоспроможності.

Література:

1. Шило Л.А. Аналіз та оцінка ефективності діяльності управлінського персоналу підприємства / Л.А. Шило, Н.Ю. Пікуліна, Х.Ю. Кіржа // Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту». – 2017. – Вип. 14. – С. 97-100.
2. Савін С.Ю. Роль особистості у забезпеченні мотивації управлінського персоналу / С.Ю. Савін, О.В. Скоробагатько, І.А. Крутий // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 5, Т. 2. – С. 187-189.

ПОДАТОК НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ КРІЗЬ ПРИЗМУ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРИВАТНИХ ТА СУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

ЛУБКОВСЬКИЙ С. А.

аспірант кафедри фінансів

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

У сучасних реаліях української економіки, а також протягом останнього десятиліття не втрачає своєї актуальності питання інноваційного оновлення та модернізації необоротних активів, особливо основних засобів. Підтвердженням цього виступає динаміка ступеня їх зносу. Так, протягом 2007-2017 років він не знижувався нижче 52,5%, сягаючи навіть 83,5% у 2014 році (хоча у 2015-2017 роках і відбулося незначне покращення ситуації) [1]. Основним джерелом інвестиційних ресурсів господарюючих суб'єктів виступає їх прибуток. Але як показує практика, чинний механізм його оподаткування разом із загально-економічною нестабільністю та недосконалістю інституціонального середовища не сприяє подоланню цієї суспільно важливої проблеми. Крім того, сам механізм податку на прибуток підприємств і його реалізація не позбавлені недоліків, які в поєднанні з названими чинниками створюють самостійні проблеми в сфері прибуткового оподаткування.

До таких недосконалостей, зокрема, можна віднести паралельне визначення сум амортизації в цілях бухгалтерського обліку та обчислення бази оподаткування у зв'язку з передбаченими у Податковому кодексі України мінімально допустимими строками амортизації основних засобів, неефективність контролю за трансфертним ціноутворенням, можливість штучного нарощування збитків, оподаткування прибутку у разі його розподілу у формі дивідендів на користь фізичних осіб спочатку податком на прибуток, а потім податком на доходи фізичних осіб і військовим збором, наявність різного роду схем для виводу прибутку з-під оподаткування, в тому числі за участю суб'єктів, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності.

Інша група проблем пов'язана з неправомірним тиском на платників з боку фіскальних органів у зв'язку з неоднозначністю трактування окремих норм податкового законодавства, що зачасти призводить до завищених сум донарахованих зобов'язань з податку на прибуток, а відтак – до необхідності захисту суб'єктами господарювання своїх інтересів у судовому порядку. Це, відповідно, підвищує їх непрямі витрати на сплату

податків і в цілому погіршує культуру фіскальних відносин та інвестиційний (діловий) клімат у країні.

Зазначені недоліки (і це не вичерпний їх перелік) виступають передумовами таких явищ, як уникнення та ухилення від сплати податків – конституційного обов'язку, який фінансує створення державою чистих і змішаних суспільних благ. Ці явища призводять до поточної чи майбутньої неспроможності забезпечити планову їх пропозицію на основі власних ресурсів, що мобілізуються податковим методом, а отже – до необхідності залучення боргових джерел фінансування, аби покрити недостатність бюджетних коштів. Тому вони суперечать як суспільним інтересам щодо створення означених благ й наявності ефективно функціонуючої системи прямого перерозподілу доходів і прибутків, так і приватним інтересам сумлінних платників податків та безпосередньо бенефіціарів фіскального обміну.

У результаті в українському суспільстві постало питання реформування чинного механізму оподаткування прибутку підприємств у напрямку його заміни податком на виведений капітал, аби досягти двох ключових ефектів – збільшити інвестиції в економіку та зменшити адміністративне навантаження на суб'єктів господарювання, зокрема їх непрямі витрати на виконання свого конституційного обов'язку зі сплати податків. Для цього був розроблений і внесений до Верховної ради України проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал» № 8557 від 05 липня 2018 року [2].

Варто відзначити, що ця ідея обговорюється вже протягом останніх кількох років, у ході чого неодноразово наголошувалося як на її позитивних, так і негативних аспектах (див., зокрема, [3; 4; 5]). У цілях гармонізації приватних та суспільних інтересів у рамках такої реформи нами було напрацьовано ряд пропозицій щодо вдосконалення положень означеного законопроекту, аби мінімізувати окремі пов'язані з нею ризики.

Так, існує ризик, що суб'єкти господарювання – платники податку на виведений капітал не обов'язково будуть спрямовувати прибуток, що фактично не підлягатиме оподаткуванню у разі його не розподілу та/або не виведення зі сфери дії означеного податку, у власний інноваційно-модернізаційний розвиток. Зокрема, в оновлення необоротних активів, енерго- і ресурсоефективність, підвищення продуктивності праці, створення робочих місць, тощо. Тому вважаємо необхідним передбачити певні стимули, які б сприяли такому спрямуванню, оскільки інвестиції в розвиток підприємства – це інвестиції в конкурентоспроможність вітчизняної продукції та економіки в цілому. Для цього пропонується:

1. Передбачити корегуючий коефіцієнт до ставки податку на виведений капітал як за операціями з виведення капіталу, так і операціями, прирівняними до них, який визначатиметься шляхом відношення обсягу цих операцій протягом звітного року до обсягу здійснених протягом цього ж періоду капітальних інвестицій у рамках власного підприємства та/або прямих інвестицій в інші вітчизняні підприємства (зокрема в інноваційні й енерго- і ресурсоефективні технології), а також інвестицій в дослідження і розробки та фінансування реалізації регіональних соціальних проектів під патронатом благодійних організацій чи місцевих (регіональних/територіальних) органів влади.

2. Визначити необхідну умову використання такої пільги, а саме обсяг відповідних операцій з виведення капіталу (і прирівняних до них) протягом звітного року має бути не вищим за обсяг здійснених інвестицій, вказаних вище.

3. Передбачити максимальний розмір означеного коефіцієнта на рівні 50%.

4. Не поширювати сферу дії цього стимуляційного механізму на фінансові інвестиції, обмеживши її лише інвестиціями в основні засоби та нематеріальні активи в межах платника податку на виведений капітал і прямими капітальними інвестиціями в інші підприємства (з обов'язковою умовою їх спрямування на означені цілі).

Також в цілях конвергенції податку на виведений капітал і податку на доходи фізичних осіб доцільно забезпечити відповідність оподаткування розподіленого прибутку юридичних осіб і доходів фізичних осіб у вигляді дивідендів чи інших доходів за майновими (корпоративними) правами, оскільки кінцевими власниками акціонерного капіталу виступають саме фізичні особи, а також пасивних доходів від роялті, приватних облігацій та процентів за строковими депозитами, що отримуються від платників податку на виведений капітал. Тому пропонуємо:

1. Визначити для них однакову єдину ставку на рівні чинної на сьогодні базової 18%-ї ставки податку на прибуток та податку на доходи фізичних осіб.

2. Розділити порівну податковий тягар між платниками податку на виведений капітал і податку на доходи фізичних осіб з метою попередження подвійного оподаткування означених доходів обома податками. Тобто визначити ставки податку на виведений капітал і податку на доходи фізичних осіб за вказаними доходами, що отримуються останніми від юридичних осіб-платників податку на виведений капітал, відповідно на рівні 9%.

Крім того, необхідно забезпечити недопущення податкової дискримінації суб'єктів, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності – як фізичних осіб, так і юридичних – та

не виключення їх з господарських зв'язків платників податку на виведений капітал (наразі законопроектом передбачається оподаткування операцій з ними за ставкою 20%, оскільки вони не є платниками вказаного податку). Але в той же час, потрібно передбачити відповідні обмеження, аби попередити і не допустити уникнення від оподаткування податком на виведений капітал в рамках здійснення операцій купівлі-продажу товарів, робіт, послуг із означеними суб'єктами-спрощенцями. Тому пропонується:

1. Визначити об'єктом (базою) оподаткування податком на виведений капітал операції купівлі й продажу товарів, робіт, послуг з суб'єктами, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності (фізичними і юридичними особами), в обсязі, що перевищує звичайну ціну таких товарів, робіт або послуг на 10% у бік відповідно завищення чи заниження.

2. Встановити ставку податку на виведений капітал для цих операцій (в частині означеної бази) на рівні 20% як таких, що прирівняні до операцій з виведення капіталу.

Включення фізичних і юридичних осіб, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, в сферу впливу податку на виведений капітал фактично означатиме непрямую державну підтримку суб'єктів мікро- і малого підприємництва, оскільки не обмежуватиме простір їх господарських відносин. Причому, ці пропозиції мають також поширюватися на самозайнятих фізичних осіб, що перебувають на загальній системі оподаткування, співпрацюють з платниками податку на виведений капітал і сплачують податок на доходи фізичних осіб за основною ставкою.

Усе зазначене сприятиме гармонізації приватних та суспільних інтересів як у сфері податку на виведений капітал, так і в суміжних сферах – податку на доходи фізичних осіб і спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності.

Література:

1. Вартість основних засобів у 2000-2017 роках [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – 2019. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ibd/voz/voz_u/voz06_u.htm.
2. Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал» № 8557 від 05 липня 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=64356&pf35401=460151>.
3. Таптунова І. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал [Електронний ресурс] / І. Таптунова / Європейський інформаційно-дослідницький центр. – Київ, 2016. – 44 с. – Режим доступу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28909.pdf>.
4. Стадник М. Податок на виведений капітал: вітчизняні передумови та міжнародні орієнтири [Електронний ресурс] / М. Стадник // Вісник МСФЗ. – 2017. – №08. – Режим доступу: http://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001275.

5. Заха Д. Податок на прибуток підприємств чи податок на виведений капітал: аналіз та рекомендації [Електронний ресурс] / Д. Заха, Т. Оттен, О. Бетлій, Р. Джуччі / Німецька консультативна група, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – Берлін/Київ, 2017. – 27 с. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files//publications/Policy_papers/German_advisory_group/2017/PS_01_2017_ukr.pdf.

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ВИРІШЕННЯ

ЛЮТИЙ М. М.

магістр факультету управління та фінансових технологій

Університет банківської справи

м. Харків, Україна

Банківська система є найбільш розвиненим сегментом фінансового ринку та забезпечує кредитними ресурсами потреби економічних суб'єктів. Не дивлячись на відносну стійкість, досягнуту за підсумками діяльності за 2018 рік, вона все ще залишається вразливою до впливів невирішених проблем, які потребують ґрунтовного підходу для відповідного реагування.

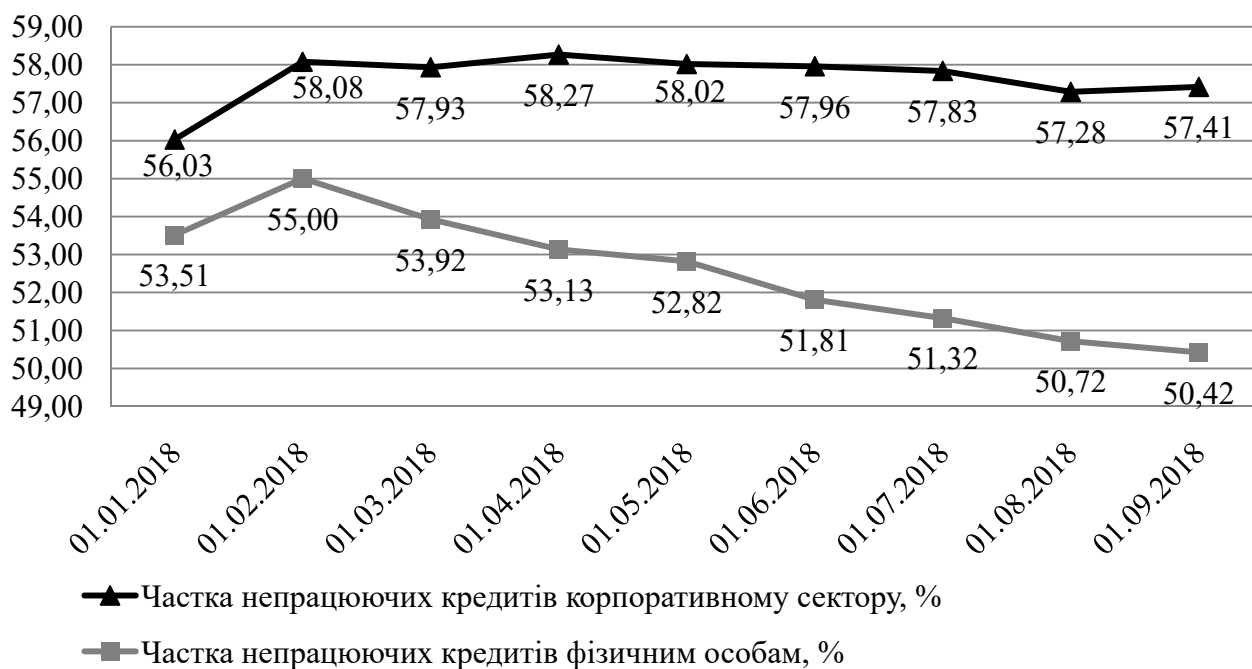
Одна з таких проблем – висока частка непрацюючих кредитів (57% на початку 2018 р.), яка є суттєвим баластом для балансів банків. Обслуговування більшості цих кредитів уже ніколи не буде відновлено, тому їх доцільно повністю зарезервувати та списати. Для цього необхідно внести зміни в законодавство, щоб усунути негативні податкові наслідки для банків. Банкам доцільно активніше працювати з кредитами позичальників, фінансовий стан яких відновлюється, шляхом активного використання механізмів фінансової реструктуризації. У II півріччі НБУ вимагав від банків стратегію роботи з непрацюючими кредитами та встановив чіткі рамки її виконання [1].

Динаміку непрацюючих кредитів наведено на рис. 1. За даними графіку видно, що частка непрацюючих кредитів фізичним особам за поточний рік скоротилася на 3,09%, у той час як корпоративним клієнтам – зросла на 1,38%.

Наведені тренди демонструють діяльність банків, спрямовану на більш ретельну роботу з проблемними кредитами фізичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Ситуація із зростанням частки непрацюючих кредитів юридичним особам може пояснюватися тільки тим, що бізнесу досить складно провадити прибуткову діяльність та своєчасно розраховуватися за взятими на себе зобов'язаннями перед банками. Крім того, вартість кредитів для

бізнесу, на жаль, залишається на доволі високому рівні, хоча за новими кредитами останнім часом спостерігається повільне зниження відсоткових ставок.



Джерело: побудовано за даними [2]

Рис. 1. Частка непрацюючих кредитів по банківській системі України

Зрозуміло, що вирішити цю проблему наявними інструментарієм неможливо. Цікавим з цього приводу є досвід АТ КБ «Приватбанк», який приступив до вирішення проблем непрацюючих кредитів по принципу «step-by-step», зробивши перші рішучі кроки назустріч своїм клієнтам. Причина - часта проблемних кредитів «ПриватБанку» становить 84,5% в загальній величині проблемних кредитів по банківській системі, що чинить суттєвий вплив на фінансові показники не тільки банку, а й всієї банківської системи.

Для вирішення цього питання, починаючи з кінця листопада 2018 року, банк почав проводити масштабну реструктуризацію кредитів фізичних осіб, а також малого та середнього бізнесу. Запропонована програма реструктуризації – не поступка сотням тисяч клієнтів, а чіткий прорахунок економічно виправданого алгоритму роботи банку, в основі якої – оцінка фінансового стану позичальника і перспектив юридичної роботи з заборгованістю. Мова (більшою мірою) йде про проблему накопичених штрафів, обсяг яких багаторазово перевищує суму самих кредитів і нарахованих відсотків. Це кошти, які неможливо стягнути з позичальників через їхній незадовільний фінансовий стан або за

відсутності застав. Наявність цих зобов'язань значно спотворює реальний фінансовий стан банків.

Під програму потраплять роздрібні кредити і позики малому і середньому бізнесу, видані до 19.12.2016 року, за винятком кредитів, виданих в зоні проведення ООС, Криму, кредитів військовослужбовцям, кредитів померлим, нерезидентам і пов'язаним з банком особам. Йдеться про реструктуризацію 294000 кредитних угод. Всі вони стосуються позик від 5000 до 300000 грн. Загальний обсяг – 48,5 млрд. грн., з яких балансова заборгованість – 12,3 млрд. грн., а не балансова (пеня, штрафи і комісії) – 36,2 млрд. грн. АТ КБ «ПриватБанк» планує повернути близько 3,5 млрд. грн. [3].

Значна кількість системних проблем банківського сектору України за останні роки вирішена. Майже завершено очищення банківської системи, на перший плані зараз нові ґрунтовні питання, які також потребують нагального врегулювання.

Інша системна проблема, яка загострилась після націоналізація АТ КБ «ПриватБанк» – надвисока частка держави у банківському секторі, яка сягнула 56% за чистими активами та 62% за депозитами населення. Це – додатковий довгостроковий виклик, який потребує й додаткового врегулювання.

Це питання знаходиться в «полі» державної регуляторної політики ще з 2016 року. В лютому 2018 року Уряд підтримав оновлені «Засади стратегічного реформування державного банківського сектору» [4], запропоновані Міністерством фінансів України. Як зазначається в документі, головними завданнями Стратегії у банківському секторі є:

- значне зниження присутності держави у банківському секторі через повний, або частковий продаж банків державного сектору;
- збільшення конкуренції на банківському ринку;
- підтримка фінансової стабільності;
- відновлення кредитування реального сектору економіки;
- підвищення доступності банківських послуг.

Стратегія розвитку державного банківського сектору базується на 4-х напрямках:

1. Удосконалення ефективності моделі управління банками державного сектору шляхом покращання дисципліни та реалізації стратегії, а також створення більше вартості для держави перед виходом з капіталу банків.

2. Впровадження планів виходу держави з капіталу банків задля забезпечення підвищення їх вартості.

3. Впровадження стратегій для окремих банків з метою відновлення їх діяльності як стабільних, прибуткових установ, що функціонують на комерційних засадах.

4. Розробка та впровадження підходів для роботи з непрацюючими кредитами з метою зменшення тиску на баланси банків державного сектору, максимізації їх залишкової вартості.

Розглянуті питання знаходять своє відображення у рекомендаціях, які Національний банк України систематично оприлюднює в контексті реалізації своєї комунікаційної політики. Так, на 2019 рік для забезпечення стабільної та ефективної банківської системи передбачено 5 основних напрямків роботи:

- подальше відновлення кредитування населення та бізнесу. Очікується, що у 2019 році темпи росту споживчого кредитування збережуться на рівні понад 35%. Якісні корпоративні позичальники збільшать портфель більш як на 15%;

- подовження ресурсної бази банків. Проте банки повинні активніше працювати з подовженням термінів залучених строкових депозитів, оскільки близько 60% зобов'язань мають строк погашення до 1 місяця;

- зменшення частки проблемних кредитів (NPL) у банках. Банки повинні проводити більш активну роботу з проблемними позичальниками, в тому числі – шляхом реструктуризації заборгованості;

- зменшення частки держави у банківському секторі відповідно до затвердженої Кабінетом Міністрів «Стратегії розвитку державних банків». Пошук стратегічних інвесторів для держбанків вже розпочався;

- впровадження сучасних сервісів для обслуговування клієнтів. У якості пріоритетних перспектив – подальше розширення платіжної інфраструктури банків та дистанційних каналів обслуговування.

Це, на думку регулятора, сприятиме підвищенню ефективності та прибутковості банківської системи та зробить її більш стабільною, а отже - привабливою для інвесторів через надання доступу до додаткового фінансування.

Література:

1. Звіт про фінансову стабільність, червень 2018 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=5F3CD85D7F47C98F85DE880A75527467?id=71475860>
2. Статистичні показники банківської системи України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
3. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://privatbank.ua>.
4. Уряд підтримав оновлені «Засади стратегічного реформування державного банківського сектору». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-pidtrimav-onovleni-zasadi-strategichnogo-reformuvannya-derzhavnogo-bankivskogo-sektoru>

ДІАГНОСТИКА СТАНУ І ТЕНДЕНЦІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

МИСКІН Ю. І.

*кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул
Університет державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

Стратегічні орієнтири розбудови державності в Україні безумовно повинні бути підпорядковані підвищенню рівня екологічних, соціальних та економічних стандартів життєдіяльності людей. Одну з ключових ролей у забезпеченні соціально-економічного розвитку держави відведено її бюджетній політиці. Саме від ефективності формування та реалізації останньої залежить стан задоволеності суспільних потреб та рівень нарощування економічного потенціалу країни.

Проаналізувавши підходи різних науковців до трактування сутності бюджетної політики можемо стверджувати, що парадигмою є визначення поняття «бюджетна політика» як діяльності держави з регулювання державних доходів і видатків.

Ми ж пропонуємо осмислити бюджетну політику з позиції нормативного методу пізнання.

Перш за все, бюджетна політика є політикою. А відтак, осмислення її змістовного наповнення доцільно почати з характеристики поняття «політика». Під останнім розуміють «діяльність класів, соціальних верств, груп та індивідів, пов'язану з визначенням і впливом на устрій державної влади, сутність (у т. ч. функції) та форми держави, виконувані нею завдання, а також на відносини з іншими класами, націями, країнами з метою реалізації власних потреб та інтересів» [1, с. 796].

Таким чином, бюджетна політика – це складний безструктурний багатовекторний вплив різних суб'єктів макроекономічного управління (держави, політичних партій, корпорацій, асоціацій, класів, соціальних верств, груп, індивідів тощо) на бюджетний процес з метою реалізації власних потреб та інтересів. З даного визначення виходить, що держава є не єдиним суб'єктом бюджетної політики. Відповідно основною її роллю – є формування передумов для підпорядкування бюджетної політики реалізації саме суспільних інтересів.

Виходячи із запропонованого трактування сутності бюджетна політика, управлінську холонічну морфологію останньої вбачаємо за доцільне концентрувати на цільовому та функціональному підходах. Використання саме даних підходів дозволить забезпечити комплексне осмислення сутності поняття «бюджетна політика» (табл. 1).

**Систематизація підходів до трактування сутності поняття
«бюджетна політика»**

Назва підходу	Сутність терміну «бюджетна політика»
Цільовий	БП – це процес, спрямований на забезпечення досягнення поставлених цілей
Функціональний	БП – це сукупність внутрішніх функціональних елементів, які забезпечують формування, нарощування та реалізацію власного потенціалу

Джерело: розроблено автором

Саме у розрізі цільового і функціонального підходів пропонуємо проаналізувати стан та визначити тенденції трансформації бюджетної політики України.

Для цього зазначимо, що критерієм ефективності бюджетної політики з позиції цільового підходу є стан забезпеченості екологічних, соціальних та економічних стандартів соціально-економічного розвитку країни[2]. З позиції ж функціонального підходу, таким критерієм буде фактичний стан статико-структурних компонент та тенденції динамічних трендів трансформації фіскально-регуляторного потенціалу бюджетної політики України [3].

Моніторинг фактичного стану та тенденцій забезпеченості екологічних, соціальних та економічних стандартів соціально-економічного розвитку України як цільового орієнтиру бюджетної політики забезпечив можливість акцентованої аподиктичної констатації низького рівня ефективності останньої з позиції цільового підходу, що обґрунтовується наступними детермінантами: 1) не дивлячись на позитивну, протягом останніх 10 років, тенденцію до скорочення обсягів викидів стаціонарними джерелами забруднення у атмосферне повітря забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю, фактичні значення їх розмірів є небезпечними для екології; 2) різкі різнонаправленні коливання в динаміці показників забезпечення екологічних стандартів соціально-економічного розвитку України, що спрямовані на упередження негативних наслідків на екологію, свідчать про відсутність цілеспрямованого управління ними; 3) стабільне щорічне скорочення чисельності постійного населення в Україні (за останні 27 років зменшилася на 9,3 млрд. осіб); 4) рівень безробіття в Україні зріс від 6,4 % у 2007 році – до 9,5 % у 2017 році; 5) стрімке скорочення кількості осіб, які скористалися послугами пасажирських перевезень транспортом загального користування (від 8,3 млрд. осіб у 2007 – до 4,6 млрд. осіб у 2017 році); 6) стабільне зменшення обсягів вантажних перевезень від 2,1 млрд. тон у 2007 році – до 1,6 млрд. тон у 2017 році; 7) за період 2007-2017 року індекс споживчих цін (у порівнянні до попереднього року) лише в одному

(2012 році) із 11 аналізованих років був менше 100 % (у 2015 році його рівень склав 143,3 %, що свідчить про серйозні проблеми в економіці).

Оцінка статико-структурних компонент фінансово-регуляторного потенціалу бюджетної політики України дозволила виявити неоднорідність їх стану та ідентифікувати наступні трендові закономірності позитивного (ресурси держави, підприємств, домогосподарств та населення постійно та стабільно зростають; суттєве підвищення за останні п'ять років ефективності діяльності Державної фінансової служби України, що відобразилося на зростанні індексу ефективності оподаткування та сприяло підвищенню іміджу держави у міжнародному співтоваристві) та негативного характеру (девальвація національної грошової одиниці здійснила суттєвий негативний вплив на соціально-економічне становище в державі; глобальна конкурентоспроможність країни стабільно низька; зростання якості вищої освіти та фахової підготовки в Україні супроводжується стрімким підвищенням рівня корупції з одночасним зростанням індексу її усвідомленого сприйняття населенням; критично загрозливі для національної безпеки країни значення та тенденції змін державного і гарантованого державою боргу та тіньової економіки).

Аналіз трансформації фінансово-регуляторного потенціалу бюджетної політики України в динаміці на основі екстраполяції каузально-наслідкових зв'язків забезпечив можливість диспергування їх внутрішньої структури і виокремлення трьох груп показників останнього:

(1) ті, що характеризуються позитивним трендом волатильних змін у часовому горизонті;

(2) ті, що мають негативні загрозливі тенденції змін в часі;

(3) ті, які характеризуються стохастичністю значень, а відтак по факту не є об'єктом усвідомленого управління у контексті бюджетної політики забезпечення соціально-економічного розвитку України.

Питома вага показників останніх з наведених двох груп складає більше 60 % від загальної кількості, що свідчить про наявність антиномічного дисбалансу та серйозних проблем в управлінні бюджетною політикою України з позиції функціонального підходу.

Таким чином, діагностика стану і тенденцій трансформації бюджетної політики України за період 2007-2017 року дозволяє зробити висновок: вітчизняна практика бюджетної політики забезпечення соціально-економічного розвитку України є неефективною та характеризується наявністю проблем, які є загрозливими для національної безпеки держави.

Література:

1. Економічна енциклопедія: у 3 томах; Т.2 / за ред. С. В. Мочерного. – Тернопіль : Видавничий центр «Академія», 2001. – 847 с.
2. Мискін Ю. І. Сутність бюджетної політики / Ю. І. Мискін // Сталий розвиток економіки. – № 2. – 2018. – С. 195-205.

3. Мискін Ю. І. Сутність фіскально-регуляторного потенціалу бюджетної політики / Ю. І. Мискін // Економіка та держава – 2018. – № 4. – С. 79-82.

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: НАПРЯМИ ЗМІН ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

РАДЕЛИЦЬКИЙ Ю. О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту

Львівського національного університету імені Івана Франка

м. Львів, Україна

Проведення децентралізації має базуватися на формуванні умов для надання органами місцевого самоврядування суспільних послуг високої якості у відповідності до вимог місцевого населення («самоврядування створюється для того, щоб забезпечувати місцеві інтереси» [2]), на формуванні відповідальності органів місцевого самоврядування за виконання своїх обов'язків та реалізацію функцій, тобто за ефективну видаткову та дохідну бюджетну політику, та на забезпечення фінансової незалежності територіальних громад і регіонів та їх економічний розвиток.

Концептуальними складовими фінансової децентралізації мають бути такі напрями змін:

1. Укрупнення територіальних громад та регіонів. З цього кроку розпочиналася реформа децентралізації в більшості країн Заходу. Його направленість – забезпечення відповідності фінансових можливостей органів місцевого самоврядування та їх функціональних повноважень. Досвід європейських країн показує існування прямої залежності в питанні фінансової спроможності адміністративно-територіального утворення та кількості населення на його території. Відтак, в країнах ЄС було запроваджено Систему номенклатури територіально-статистичних одиниць за критерієм чисельності населення (NUTS). Сформована система передбачає п'ять рівнів територіально-статистичних одиниць, перші три з яких є регіональними, а два інші – місцевими одиницями статистики ЄС. Запровадження чіткої класифікації адміністративно-територіальних одиниць з визначенням кількості жителів таких утворень відповідає необхідності формування самодостатніх та фінансово-незалежних одиниць в системі адміністративно-територіального устрою. «Оптимальним є такий розмір первинної одиниці, на якому можливе забезпечення основних потреб населення та самодостатнє функціонування. Ті громади, що не мають достатніх ресурсів для розвитку, повинні підлягати

укрупненню» [3]. З іншого боку, враховуючи взятий Україною курс на євроінтеграцію, важливим є врахування досвіду, вимог та норм країн-членів ЄС в питанні адміністративно-територіального устрою.

2. Розмежування та законодавче закріплення видаткових і функціональних повноважень центральних та місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування. Основним завданням цього кроку є чітке визначення сфери повноважень різних рівнів управління та усунення дублювання їх функцій. При цьому, як зауважує І.О. Луніна, повноваження щодо надання суспільних благ та фінансування відповідних видатків мають належати до одного рівня влади, що дозволить встановити відповідальність відповідних органів за виконання покладених на них функцій [1].

До повноважень центральних органів влади слід віднести ті, вирішення та реалізація яких є першочерговою на всій території країни, а саме:

- забезпечення макроекономічної стабілізації;
- надання послуг, важливих для всієї країни (боротьба зі СНІДом та іншими захворюваннями, санітарно-епідеміологічні заходи тощо);
- фінансування програм та заходів національного значення;
- реалізація політики розподілу та перерозподілу доходів та інші.

До повноважень органів місцевого самоврядування слід віднести такі, що спрямовані на вирішення завдань на відповідній території, які не мають зовнішнього впливу. При цьому, результатом проведення реформи місцевого самоврядування має стати наближення надання послуг до жителів відповідних територій для максимально якісного задоволення їх потреб.

3. Забезпечення фінансової спроможності регіонів та територіальних громад. Серед інструментів забезпечення фінансової спроможності основними є:

- розподіл дохідних джерел за рівнями бюджетної системи;
- рівень податкової спроможності та податкової автономії органів самоврядування;
- трансфертна політика держави;
- моніторинг та контроль за використанням фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Використання цих фінансових інструментів може стимулювати органи місцевого самоврядування до сприяння розвитку підприємництва та залучення інвестиційних ресурсів, а, відтак, до розвитку території.

Література:

1. Луніна І.О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ / Луніна І.О. Економіка України, № 11 (636). 2014. С. 61-75.
2. Регульський Єжи: «У реформи місцевого самоврядування буде багато ворогів». URL:

http://society.lb.ua/position/2014/07/15/272846_lektsiya.html. (дата звернення: червень 2018 р.).

3. Територіальна громада як базова данка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування: Аналітична доповідь. К.: НІДС, 2016. 61 с.

STRATEGY OF ADAPTATION OF UKRAINIAN TAX SYSTEM TO EUROPEAN STANDARDS

TYSCHENKO V. F.

*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Head of the Department of Customs and Taxation,
Simon Kusnets Kharkiv National University of Economics
Kharkiv, Ukraine*

SHIGOL F. A.

*Candidate of Economic Sciences, Assistant professor
Management department
Simon Kusnets Kharkiv National University of Economics
Kharkiv, Ukraine*

In accordance with the Constitution of Ukraine, Ukraine is a social law-based state. Consequently, its tax system must meet the requirements of the social state regarding the level of financing of public goods, with the definition according to this level of redistribution of GDP, which will ensure the formation of financial resources sufficient to fulfill the constitutionally entrenched functions of the state and guarantees of citizens to a sufficient standard of living.

Since the election of Ukraine as a foreign policy priority to integration into the EU, the issue of bringing the normative legal acts of our country into compliance with the EU legislation has become particularly relevant. Tax law is one of the areas of national legislation that Ukraine has undertaken to comply with European integration law. The main drawbacks of the tax system of Ukraine are the following [1]:

unlike EU countries, taxes are not an instrument for increasing the competitiveness of the state. The system of formation of state revenues is mainly fiscal. The regulatory function of taxes is not oriented to sustainable economic growth, which, in turn, does not increase the competitive position of the tax system of Ukraine among the EU countries;

a serious drawback is the imperfection and instability of legislation. The issue of taxation is still regulated by subordinate normative documents, Decrees of the Cabinet of Ministers, Presidential Decrees. Tax legislation has similar

features to European law, but only in the names of taxes. The ambiguity of the interpretation of tax legislation negatively affects the activities of economic entities, reduces the attractiveness of the national economy for foreign investors;

in the EU, small businesses are seen as a decisive factor in achieving the competitiveness of the European economy in the world market, the high efficiency of the domestic market, as well as the factor of ensuring employment of the population. Unfortunately, in Ukraine the system of simplified tax regime leads to such problems as: reducing the motivation of entrepreneurship, the unwillingness of business entities to change their status as subjects who have the right to use a simplified taxation system, which slows down their development and growth volumes activity, leads to the fragmentation of some medium-sized enterprises. World experience and business practices convinced that the important condition for the functioning of a market economy is the presence and interaction of large, medium and small enterprises and their optimal balance;

the costs of administering the tax system are too large and inappropriate. Activities of the Ministry of Finance, the bodies of the fiscal and customs services are not sufficiently coordinated, there is no holistic information space between the organizations, which leads to copying functions;

the system of customs-tariff regulation does not allow to react promptly to changes in the world market conjuncture, as well as the trade regimes in other states and the structure of the economy in Ukraine;

As a result of the EU enlargement, Ukraine has direct access to the single, expanded, harmonized EU market with 450 million consumers. It becomes apparent that Ukraine, more than other countries, will be able to benefit from the access to a single EU market with a high level of openness, the only list of trading rules and administrative procedures, a single customs tariff and the free movement of goods, services, citizens and capital without internal barriers (border control, certificates).

The main way of harmonizing the legal norms of Ukraine and the European Union is adaptation – the process of drafting and adoption of regulatory acts and the creation of conditions for their proper implementation and application with the aim of gradually achieving the full compliance of Ukraine's right to European law.

Forms of legal adaptation [2; 3]:

1. Approximation of the process of adoption, amendment or abolition of legal provisions in order to approximate the provisions of national legislation to the provisions of the legislation of the European Union to create the appropriate conditions for the implementation of the legal order of the European Union.

2. Coordination of the process of harmonization of the part of the national legislation and the practice of its application, from which approximation or transposition is impossible or unnecessary.

3. Implementation of the transposition process of legislation of the European Union, including the establishment of the procedure and procedures for their implementation (implementation in the narrow sense); this process also includes the interpretation, application practices, enforcement and enforcement of European law, public authorities (implementation in a broad sense).

4. Harmonization of the process of adjusting the legislation of the member states of the European Union on the basis of EU legal acts, in particular the directives binding on the EU Member States, and require these states to bring their domestic law into conformity with the provisions of the directives.

Taking into account the purpose of adaptation of Ukrainian tax system to European standards the strategy with main steps can be described in such way [3; 4]:

Purpose:

1. Analysis and assessment of the implementation of Article 51 of the "Agreement on Partnership and Cooperation between the European Community and Ukraine", according to which Ukraine should take measures to gradually bring national legislation, including tax, in line with the legislation of the European Union.

2. Analysis of the level of implementation of the Ukraine-EU Action Plan, signed on February 21, 2005 in Brussels.

3. Elaboration of proposals on perfection of tax legislation of Ukraine by its maximum adaptation to the requirements of the tax legislation of the European Union.

Steps:

1. Implementation of the strategy for adaptation of legislation in the priority areas, including improving the quality and consistency of the draft law.

2. On the basis of a common understanding of the completion of joint work with the EU on the preparation of a schedule and the definition of priorities for monitoring and promoting implementation.

3. Development and implementation of taxation systems and their institutions in accordance with international standards and EU standards.

4. Carrying out the tax reform, including the adoption and implementation of legislation on VAT and excise duty that complies with the provisions of the PCA and WTO norms.

5. Ensuring the compliance of free economic zones with the WTO rules in accordance with Ukraine's obligations to the WTO, the beginning of the process of bringing the legislation of Ukraine on free economic zones in line with EU legislation.

6. Solving issues related to the existing VAT refund arrears and preventing the accumulation of new debts, including through the provision of effective procedures and the allocation of sufficient resources.

7. Abolition of the discriminatory regime for the use of tax bills, including through the introduction of appropriate changes to the legislation.

8. The implementation of a comprehensive strategic plan for the State Fiscal Service of Ukraine with the definition of the necessary administrative structures and procedures, the definition of the needs of the SFS in financial, human, material and technical and information resources.

9. After Ukraine's approach to the domestic market –there is an adoption and observance of the principles of the Code of Conduct in the field of taxation of the EU.

The practical significance of the proposed strategy for the development of the Ukrainian tax system will enable the domestic tax system to adapt to the European tax standards as much as possible.

References:

1. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/>
2. Chugunov I. Y. Fiscal policy for economic development / I. Y. Chugunov, M. D. Pasichnyi // Науковий вісник Полісся. –2018. – № 1 (13). – Ч. 1. – С. 54-61.
3. Крисоватий А. І. Сутність та концептуальні основи формування податкової політики в умовах євроінтеграційних процесів / А. І. Крисоватий, В. М.Мельник, Т. В. Кощук // Економіка України. – 2016. – № 1. – С. 35-51.
4. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони :Розпорядження Кабінету Міністрів України № 847-р від 17 вересня 2014 року. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-p>

ПЕНСИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ В УКРАИНЕ: ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

ШИКИНА Н. А.

кандидат экономических наук,

доцент кафедры финансов

Одесский национальный экономический университет

г. Одеса, Украина

Развитие рыночных отношений, глобализация, миграция населения, военные действия на востоке страны, аннексия части территории, низкий уровень доходов значительной части населения, а также отсутствие

политической и экономической стабильности в Украине с одной стороны обнажают, а с другой – делают еще более актуальными многие нерешенные финансово-экономические вопросы.

К их числу можно смело отнести накопившиеся на протяжении достаточно долгого периода времени диспропорции в системе пенсионного обеспечения Украины. Попытки уйти от дефицита пенсионного фонда путем введения дополнительных сборов стали лишь частичным решением вопроса, не способным компенсировать негативные последствия демографического спада.

В соответствии с действующим законодательством граждане Украины, как и граждане многих стран мира, имеют право на государственное пенсионное обеспечение по возрасту, по инвалидности, в случае утраты кормильца и по выслуге лет. С учетом широты охвата населения, снижения рождаемости и высокого уровня внешней миграции (легальной и нелегальной, временной и постоянной) экономически активного трудоспособного населения, в том числе молодого населения с целью получения образования за пределами Украины, а также большого количества вынужденных переселенцев наиболее остро стоит вопрос пенсионного обеспечения по возрасту.

Ухудшение демографической ситуации и активизация миграционных процессов начались задолго до 2014 года и начала военных действий на территории Украины. По данным официального представительства МОМ в Украине совокупное количество эмигрантов, выходцев из Украины, по данным переписи населения зарубежных стран, где они проживают, по состоянию на сентябрь 2011 года составили 6,5 млн. человек (67 % – мужчины, 33 % – женщины), что составляет 14,4 % всего населения Украины.

Наиболее популярными странами, куда эмигрирует украинское население, является Российская федерация, Германия, США, Израиль, Чехия, Венгрия, Польша. Уменьшение численности населения в Украине в 2010 году относительно 1990 года на 5,9 млн. человек практически покрывается внешней миграцией и в дополнение компенсируется 1,2 млн. человек иммигрантов, прибывших в Украину из Российской Федерации, Молдовы, Узбекистана, Белоруссии, Грузии, Армении, Азербайджана [1]. Только с января 2010 года по июнь 2012 года 1,2 млн. человек (3,4 % населения в возрасте от 15 до 70 лет) работали или искали работу за пределами Украины [2].

По данным Международной службы миграции в Украине масштабы трудовой миграции и количество потенциальных трудовых мигрантов (т.е. тех, кто уже нашел работу или планирует это сделать в ближайшее время) на конец 2017 года составило 12 % от общей численности населения страны (42386403 человек на 01.01.2018 г.). Наибольшее количество

мигрантов приходится на Тернопольскую, Закарпатскую и Ровненскую области [3]. Эти области даже по состоянию на 01.01.2019 года входят в группу областей с самым низким уровнем средней пенсии. При этом средние пенсии по области значительно ниже средней пенсии по стране (2645,66 грн.) наблюдаются в 18 областях Украины [4]. В определенной степени на активизацию миграционных процессов оказывает и задолженность по выплате заработной платы. Так, по состоянию на 01.12.2018 года она составляла 2819,4 млн. грн.

Все эти процессы не могли негативно не отразить на состоянии пенсионного фонда Украины. Начиная с 2005 года, формируется устойчивая необходимость покрытия дефицита пенсионного фонда из дополнительных источников, основным из которых по настоящее время является Государственный бюджет Украины. Если в 2004 году из Государственного бюджета Украины на финансирование пенсионных программ было выделено 6 млрд. грн., то уже в 2013 году, эта сумма превысила 83 млрд. грн., что составляло 24,5 % доходной части Государственного бюджета Украины, а в 2017 году уже достигла 133,5 млрд. грн.

И если во многих странах суть пенсионного реформирования заключалась в перенесении акцентов с государственной солидарной системы пенсионной защиты на накопительную, персонифицированную государственную и негосударственную систему пенсионного обеспечения, то в Украине этот процесс значительно усложняется недостаточным уровнем развития страхового рынка и низким уровнем доходов большей части населения страны.

Для пенсионной системы Украины остается актуальной необходимость:

- минимизировать количество людей, которые по выходу на пенсию будут финансово зависеть исключительно от государства;
- создать условия для повышения уровня благосостояния населения (особенно через организацию и развитие бизнеса), что будет способствовать все большему числу людей на протяжении своей экономически активной жизни способных отложить часть заработанных средств на будущие периоды и хорошо осознающих необходимость таких действий ради себя лично и ради своей семьи;
- организовать массовую просветительскую работу, направленную на повышение уровня финансовой грамотности населения.

Выполнение таких задач не только не потребуют от государства больших объемов финансирования, а более того, они непосредственно или опосредовано:

- снизят нагрузку на пенсионный фонд по выплате пенсионных пособий;

- вследствие повышения уровня занятости будут способствовать увеличению поступлений в доходную часть бюджетов всех уровней и одновременно снизят нагрузку на бюджет и социальные фонды, связанные с необходимостью финансирования безработного населения и граждан страны с крайне низким уровнем доходов;

- будут способствовать развитию финансового рынка;

- путем перераспределения определенной доли полученных доходов на будущие периоды будут формировать «позитивный» отложенный спрос, уменьшая давление на инфляционную составляющую текущего момента;

- снизят социальное напряжение, улучшив психологический и политический микроклимат в стране, что будет способствовать повышению уровня доверия к государству в целом;

- будут способствовать росту уверенности среди молодого поколения в завтрашнем дне и, как следствие, улучшению демографической ситуации.

Таблица 1

**Финансовые показатели деятельности
Пенсионного фонда Украины(выборочно) [4, 5]**

Год	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Фин-ние пенс. программ из Гос. б-та Украины, млрд. грн.	25,6	41,4	48,5	38,2	58,3	64,5	83,2	75,8	94,8	142,6	133,5
Темпы роста к предыдущему году, %	149	162	117	79	152,6	110,6	129,0	91,1	125,1	150,4	93,6
Дефицит Гос. б-та Украины, млрд. грн.	9,81	12,5	35,5	64,3	23,6	53,4	64,7	78,1	42,2	68,6	46,0
Уд. вес фин-ния пенс. программ из Гос. б-та Украины в доходах Гос. б-та Украины, %	16,28	17,85	19,77	15,87	18,53	18,6	24,5	23,5	17,7	23,1	16,8
К-тво пенсионеров, млн. чел	13,7	13,7	13,6	13,7	13,7	13,6	13,5	13,5	12,1	11,9	11,7
Собственные доходы ПФУ, млрд. грн.	75,53	101,8	99,82	119,2	139,1	158,0	166,9	165,9	169,9	111,7	158,9
Ср. размер пенсии по возрасту, грн.	480,9	799,3	942,7	1032	1151	1253	1471	1526	1699	1828	2479

Реализация целей пенсионной политики на современном этапе и решение сопутствующих задач от любого государства требуют определенного времени и усилий. Но достигаемость поставленных целей и решаемость сформулированных задач не только вселяют оптимизм, но, что самое главное, делают возможным и абсолютно реальным экономическое развитие в стране и рост благосостояния всего населения Украины.

Литература:

1. «Миграция в Украине: факты и цифры», сентябрь, 2011 [Электронный ресурс] // Официальный сайт Международной организации по миграции в Украине – Режим доступа: <http://iom.org.ua/ua/media/press-kit/iom-ukraine-information-folder.html>
2. «Миграция в Украине: факты и цифры», 2013 [Электронный ресурс] // Официальный сайт Международной организации по миграции в Украине – Режим доступа: http://iom.org.ua/sites/default/files/ukr_ff_f.pdf
3. По данным Международной организации по миграции в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://iom.org.ua/sites/default/files/migration_and_human_trafficking_in_ukraine_2017_ukr.pdf
4. По данным Пенсионного фонда Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.pfu.gov.ua/382153-stanom-na-01-01-2019-roku/>
5. Официальный сайт Государственной статистической службы Украины // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

СЕКЦІЯ 9. СТАТИСТИКА

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТУ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

БУРКІНА Н. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри бізнес-статистики та економічної кібернетики

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

Підприємницька діяльність почала привертати увагу економістів ще з 17 століття. Підприємництво як процес організації виробництва товарів і надання послуг з метою задоволення попиту, що постійно змінюється, і отримання прибутку, а також як функція управління цим процесом, має свою історію і динаміку розвитку. Термінологічна сутність і зміст поняття «підприємництво» змінювалися і упорядковувалися в процесі розвитку економічної теорії. Уперше поняття «підприємець» в науковий круг ввів англійський економіст Річард Кантильйон. Він розумів підприємництво як економічну функцію особливого роду і підкреслював постійно присутній в ньому елемент ризику [1]. Істотний вклад в дослідження феномену підприємництва впродовж 18-19 ст. зробили відомі західні економісти А. Сміт, Ж.Б. Цей, А. Маршалл, Й. Шумпетерта ін.

Сьогодні усі види підприємницької діяльності, а також зміст підприємництва як соціально-економічного процесу регламентуються Господарським Кодексом України, а також досліджуються і уточнюються багатьма вченими. Аналіз багатьох визначень підприємницької діяльності або підприємництва, які наводяться в сучасній економічній літературі, дозволяє зробити висновок, що майже усі дослідники надають дуже близькі визначення підприємництва, які базуються на законодавчих документах і визначаються метою підприємницької діяльності.

Проте, підприємництво можна розглядати з різних позицій, на що звертає увагу О. Гетьман, і пропонує виділити наступні напрями при вивченні:

- діяльність, спрямовану на максимізацію прибутку;
- пряму функцію реалізації вартості;
- основну виробничу функцію;
- процес організаційної новації з метою отримання прибутку;
- дії, спрямовані на збільшення капіталу, розвитку виробництва і отримання прибутку;

- безперервний пошук і реалізація змін в існуючих формах життя підприємств і товариства [2].

Результат підприємницької діяльності визначається у міру досягнення поставлених цілей. Основними цілями підприємницької діяльності є:

1. Отримання прибутку від вкладеного в той або інший об'єкт підприємництва капіталу, фінансових, ресурсних, матеріальних і нематеріальних коштів;

2. Задоволення попиту товариства в конкретних потребах;

3. Поліпшення соціальних умов співробітників підприємства (організації);

4. Підвищення ефективності підприємницької діяльності;

5. Накопичення та вкладання коштів з метою завоювання нових ринків і розвитку виробництва;

6. Формування та оптимізація платоспроможного попиту споживачів продукції підприємства;

7. Формування етичних і високоморальних норм в суспільстві, поліпшення культури споживання тощо.

У сучасній економічній літературі виділяють чисельні принципи підприємницької діяльності. В результаті їх узагальнення було побудовано схему принципів підприємницької діяльності, наведену на рис. 1.



Рис. 1. Сучасні принципи підприємницької діяльності

Суб'єктами підприємницької діяльності можуть виступати громадяни України, інших держав, особи без громадянства, не обмежені законом в працездатності; юридичні особи усіх форм власності; об'єднання юридичних осіб, які здійснюють діяльність в Україні на умовах угоди про розподіл продукції [3].

Об'єктами підприємництва є:

- інноваційна діяльність (дослідження, розробки, технічні послуги);
- виробнича діяльність (виготовлення товарів і надання послуг);
- торгівельно-посередницька діяльність (уся продукція, виконані роботи або надані послуги, які можуть задовольнити споживача і пропонуються на ринку для придбання, використання і споживання).

В Україні функціонують різноманітні підприємницькі структури, властиві ринковій економіці. Їх можна класифікувати за такими ознаками:

- форма власності: приватні, державні;
- форма організації: одноосібні володіння (унітарні), партнерства (товариства), корпорації, концерни, асоціації і консорціуми;
- масштаб виробництва : індивідуальні, серійні, масові;
- рівень спеціалізації : спеціалізовані, універсальні;
- розмір (чисельність персоналу) : малі, середні, великі;
- сфера діяльності: виробничі, комерційні, фінансово-кредитні, посередницькі, страхові, консультаційні;
- види економічної діяльності : промисловість, будівництво, сільське господарство, оптова і роздрібна торгівля, транспорт, фінансові та нефінансові послуги.

Підприємництво може приймати різні форми залежно від того, чи діє підприємець самостійно або в партнерстві з іншими підприємцями, користується тільки своєю власністю або одночасно і власністю інших осіб, використовує свою працю або притягає найнятих робітників.

Для успішного становлення і подальшого розвитку підприємництва, його безперервного відновлення потрібні правові, економічні, політичні і психологічні передумови. І, насамперед, необхідно побудувати методологічну систему оцінки ефективності розвитку підприємництва. Але, перед тим, як перейти до огляду методичних підходів до оцінки ефективності розвитку підприємницької діяльності, розглянемо основні поняття, що визначають термін «ефективність».

У загальному уявленні ефективність (лат. Effectivus – дієвий, продуктивний, такий, що дає результат) характеризує розвиток різних систем, процесів, явищ.

Економічна ефективність – відношення між витратами рідкісних ресурсів і виробленим в результаті їх використання об'ємом товарів і послуг; виробництво продукту певної вартості при найменших витратах

ресурсів; досягнення найбільшого обсягу виробництва товарів або послуг із застосуванням ресурсів певної вартості.

Економічна ефективність (Парето-ефективність) – стан економіки, при якому не можна змінити розподіл ресурсів так, щоб підвищення задоволення потреб одного суб'єкта не призводило до зниження задоволення потреб іншого [4].

Ефективність підприємницької діяльності – соціально-економічна категорія, що характеризує співвідношення отриманих підприємцями результатів і витрат чинників виробництва. Економічна ефективність підприємництва проявляється на всіх рівнях діяльності, тобто на малих, середніх і великих підприємствах, і однаково визначається. Досягнення ефективності означає отримання максимальних результатів на одиницю витрат, пов'язаних з виробництвом, або забезпечення мінімізації витрат на одиницю результату.

Для визначення принципів і методів оцінки ефективності підприємництва розглядаються взаємовідносини між двома економічними категоріями «ефект» і «ефективність». Ефект є відображенням результату діяльності, тобто його стану, до якого прагне економічний об'єкт. Поняття «ефект» і «результат» можна сприймати як тотожні і орієнтувати на них побудову конкретної системи, що управляє.

Ефективність, на відміну від ефекту, враховує не лише результат діяльності (прогнозований, планований, досягнутий, бажаний), але і розглядає умови, при яких він досягнутий. Ефективність, тому, є порівняльна оцінка результату діяльності, що відбиває не лише її можливість до забезпечення економічного зростання, але і здатність стимулювати прогресивні структурно-якісні зміни [5].

Основним критерієм економічної ефективності підприємництва є максимізація результату по відношенню до використання або споживання у виробництві ресурсів при наступних основних обмеженнях: зниження необхідних витрат матеріалізованої і живої праці та забезпечення заданого рівня добробуту населення.

За характером використання чинників виробництва показник ефективності застосовується:

- для оцінки ефективності використання ресурсів, тобто чинників виробництва, що визначають потенційні можливості досягнення того або іншого ефекту. Відношення досягнутого результату (ефекту) до об'єму ресурсів (інвестований капітал, трудові ресурси) дозволяє оцінити ефективність реалізації можливостей, поміщених в ресурси;

- для оцінки ефективності витрат, пов'язаних з виробництвом, – розраховується як відношення результатів до об'єму витрат чинників виробництва та оцінює ефективність використання витрат на виробництво.

Ефект або результат діяльності може бути виробничим, фінансовим і соціальним. В якості виробничого результату зазвичай застосовують такі показники як валовий випуск і валова додана вартість; для фінансового результату – прибуток і збиток, а соціальний результат характеризується оплатою праці, рівнем життя та іншими показниками.

Прагнучи підвищити ефективність конкретного виду підприємницької діяльності та їх сукупності, визначають конкретні заходи, сприяючі процесу розвитку, а також відсікають ті з них, які ведуть до регресу.

Література:

1. Мачуський В. В. Правове забезпечення підприємницької діяльності: Курс лекцій. К.: КНЕУ, 2002. 348 с.
2. Економіка підприємства : навч. посіб. / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. К.: Центр навч. л-ри, 2006. 488 с.
3. Саніахметова Н. О. Підприємницьке право : навч. посіб. К. : А.С.К., 2005. 912 с.
4. Предпринимательство: Учеб. пособие / Под ред.. Н. В. Родионовной, О.О. Читанавы. М.: ЮНИТИ ДАНА, 2002. 383 с.
5. Маркетингова культура у підприємстві : Навч. посіб. / М. В. Вачевський, Н. М. Примаченко, М. М. Баб'як. К. : Центр навч. л-ри, 2005. 128 с.

НОТАТКИ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ
ДО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ
ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ**

м. Дніпро
19 січня 2019 року

Частина II

Ум.-друк. арк. – 5,34.
Замовлення #5201-19. Папір офсетний.
Віддруковано з готових діапозитивів.
Наклад – 100 прим.

Надруковано у малому видавничому центрі
Наукової економічної організації «Перспектива»
а/с 5738, 49107, м. Дніпро
www.perspektyva.dp.ua